

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus II. De conditionibus ad legitimam præscriptionem requisitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

ad publicam utilitatem pertinentibus frequens detur occasio incertitudinis, & confusio.

2328. Not. autem, non idem procedere de finibus *prædiorum*; tum quia de his nulla mentio fit in textu; tum quia non sunt publici, sed privati juris; non publicâ, sed privatâ uniuscujusquæ auctoritate, & voluntate instituuntur, & mutantur; *L. i. C. de finib. regund.* & confusio, quæ timeri potest, non ita principaliter *publicum*, sed magis *privatam* continet detrimentum.

2329. Ex hoc deducitur, quod, licet non admittatur præscriptio limitum, quibus terminantur Provinciæ, Diceceses, vel Parochiæ, *in ratione limitum*, ut præmissum est; admittatur tamen *intra fines*, seu limites Provinciæ, Dicecesis, ad effectum, ut præscribens intra illos obtineat jurisdictionem, vel jura Episcopalia, seu Parochialia, ut diximus à *n. 2314. 2.* quamvis admittatur hæc præscriptio (soli v.g. intra limites) non tamen propterea permitti, ut fines præscribi possint ad effectum, ut desinant esse, qui antea erant, vel restringantur, ut alio extendantur, & sint, ubi non erant; quia ratio prædicta, & hujus textus prohibitio non ostenditur, ubi manentibus finibus, sicut antea, intra illos præscribitur; nec obstat *c. cum sint 18. vers. & attendendum*, de decimis; satisfit enim, ut per gloss. ult. communiter receptam ex Zabar. ibi: *secus in finium mutatione.*

ARTICULUS II.

De conditionibus ad legitimam præscriptionem requisitis.

2330. AD præscriptionem legitimam, jure scilicet approbatam, & efficacem ad inducendum effectum, dispositione juris illi concessum, communiter assignantur quatuor conditiones, bona fides, justus titulus, res non vitiosa, & possessio tempore præscripto continuata, quæ aliqui exprimunt his versibus: *non usucapies, quatuor nisi talia subsint: æqua fides; justus titulus; res non vitiosa: tempore præscripto possessio continuata*; alii Antiquiores requirebant etiam *rei traditionem*; sed hæc ad usucapionem legitimè inductam non requiritur, & etiam sine traditione rei Dominium infertur extra casum præscriptionis, ut per

se patet in rebus derelictis, & similibus; sed nec requiritur, ubi aliàs rei dominium non transit sine traditione, ut in donatione, mutuo, &c. qui in illis casibus traditio requiritur, nec acquirens careat possessione bonæ fidei; at in materia præscriptionis hæc adesse potest etiam sine traditione, ut constabit ex seqq.

§. I.

De bona fide requisita ad præscriptionem.

SUPPONEND per *bonam fidem* hic non aliud intelligi, quam *conscientiam bonam circa possessionem rei alienæ, tanquam suæ*; quæ proinde supponit ignorantiam alicujus circumstantiæ, aut conditionis, quâ cognitâ sciret, rem talem non ad se, Sed ad alium pertinere, proindeque jam peccaret volendo possidere *ut suam*, & tunc esset *malæ fidei* possessor. *Fides* autem (seu iudicium, quo quis existimat, rem, quam possidet, non esse alienam, sed suam) potest esse bona seu *justa* dupliciter; *justa Theologicè*, & *justa juridicè*; utrumquæ jam exposuimus superius à *n. 1033.* quoniam autem plerumquæ contingit, existimationem, ex qua quis putat, vel iudicat, rem, quam possidet, tanquam suam, se justè retinere tanquam suam, esse justam, quia possidet ex titulo, seu causa, quam existimat justam esse; ideo exponendum erit, quis *titulus*, vel *causa* (ex qua quis rem habet) sit *titulus verus*, vel solum *putativus*; putativus porro justus erit, si proveniat ex errore justo.

Hinc not. 1. quod *error* triplex sit, justus, injustus, & justissimus. *Injustus* error est error in jure, quo quis putat, aliquem actum sub tali circumstantia facere, non esse legibus prohibitum, ut magis patebit ex seqq. *Justus* autem error est, cum quis errat in facto, non quidem proprio (nam error in facto proprio, sine alterius inductione commissus, est error injustus) sed vel proprio ex persuasione Adversarii; vel alieno ex persuasione Authoris dicentis, se id fecisse, quo casu hic error dicitur *justissimus*; sicut etiam, si contingat hic error, si quis alteri succedat dicenti, *rem fuisse suam*, vel ex publica fama, vel opinione vulgi, vel assertione viri probi.

Not. 2.

2333. Not. 2. quòd error, alius sit facti; alius juris. Error facti est, cum putamus, non adesse illam circumstantiam, sub qua scimus actum prohibitum esse, cum tamen adfit (sic scio non licere pupillo, sine Tutoris autoritate contrahere; si tamen puto eum, cum quo contraho, non esse pupillum, cum in re sit, est error facti) alius error juris, cum nescio, quid in iure circa talem actionem debite faciendam, scriptum sit. Quare bona fides ex ignorantia juris, dicitur voluntas inculpabilis, habendi rem ut suam, eò quòd falso existimet, licitum esse per leges, rem cum talibus circumstantiis acquirere; bona fides ex ignorantia facti, est voluntas inculpabilis habendi rem, ut suam, eò quòd falso putet, adesse circumstantias, quas novit necessarias, ut rem comparet licite. Per jus clarum intellige, cum certum est actum sub tali circumstantia legibus prohibitum esse; quando autem dubium est, vel controversum, jus obscurum dicitur.

2334. Not. 3. eum, qui cum dubio negativo (ut communiter loquuntur) inchoat possessionem rei ut suæ (hoc est, qui incipit possidere non habens positivum fundamentum prudens, judicandi rem esse; vel non esse suam) non incipere possidere bona fide; ut enim licite incipiam possidere rem ut meam, necesse est, quòd velim illam habere tanquam meam, adeòque præcedat iudicativa cognitio, quæ dicet rem esse meam ex aliquo iusto titulo; id, quod fieri non potest, ubi quis possidere incipit stante dubio negativo, seu intellectui suspensio sic, ut neutri contradictionis parti accedat per assensum.

2335. Not. 4. aliud esse, quòd invincibiliter ignorem rem, quam possideo, esse Petri, qui est verus Dominus, si tamen simul putem, eam esse Pauli; aliud, quòd invincibiliter ignorem, rem illam esse alienam, vel, esse ullius alterius à me; voluntas habendi rem ut suam in primo casu, non sufficit, ut dicat possidere bona fide, possessione sufficiente ad legitimam præscriptionem; secus, secunda; cum aperte vitietur ex præsentis iudicio (quantumvis erroneo) dicente rem esse Pauli, adeòque non meam; velle autem habere rem ut suam, quam conscientia (quantumvis erronea) dicat, non esse suam, sed alienam, facit voluntatem injustam Theo-

logicè, consequenter excludit bonam fidem justam Theologicè, sine qua non procedit præscriptio legitima per dicenda in seqq.

Not. 5. ad hoc, ut præscriptio, quantum est vi bona fidei, procedat, sufficere, quòd præscribens sit in bona fide, quoad illum, contra quem vult præscribere, esto sciat in ea re jus aliquod esse alteri, contra quem non intendit præscribere; hinc si possideam rem aliquam, in qua duo alii (Titius, & Cajus) habent diversa jura (v. g. in fundo meo constitutam sibi hypothecam) si invincibiliter ignorem fundum meum esse hypothecatum Titio, esto sciam, esse hypothecatum Cajo, legitima erit præscriptio contra Titium, quantum est vi bona fidei ad præscribendum contra Titium requisita. Aliud est in priori casu; nam hoc ipso, quòd existimem, rem à me possessam esse sub dominio Pauli, non possum invincibiliter, ac inculpate ignorare, non esse meam quoad dominium; at esto sciam, meum fundum esse hypothecatum Cajo, possum tamen invincibiliter ac inculpate ignorare, illum esse subiectum hypothecæ Titii; his præmissis:

2336. Quæstio 1. est, an utroque jure, canonico, & civili, bona fides, eodem modo requiratur ad præscriptionem? Resp. in hac quæstione aliud dici Legibus; aliud, sacris canonibus, quamvis utroque jure requiratur aliqua bona fides, sed non eodem modo. Nam jus civile ad usucapionem ordinarij temporis tantum ab initio requirit, nec vult obstare præscriptioni, si currente illo tempore mala fides superveniat; L. unic. C. de usucap. transform. ibi: hoc tantummodo observando, ut in his omnibus casibus ab initio eam bona fide capiat, secundum quod exigit longi temporis præscriptio. Ad præscriptionem verò longissimi temporis, seu extraordinarij, ne quidem requirit jus civile bonam fidem ab initio, ut colligitur ex L. 3. & 7. C. de præscript. 30. annorum, ubi sola continuatio temporis requiritur. Contrarium statuitur in jure sacro; nam in c. fin. h. t. expressè habetur statutum in Concilio generali, quo tenentur omnes Christi fideles: quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali iudicio definimus, ut nulla valeat absq; bona fide præscriptio, tam canonica, quam civilis. Cum generaliter sit

fit omni constitutioni, atq; consuetudini derogandum, qua absq; mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut qui praescribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienam; & reg. Possessor. 2. de Regul. juris in 6. ibi: Possessor mala fidei, ullo tempore non praescribit. Loquimur autem hic de bona fide, iusta nimirum Theologicè; ac de praescriptione, secundum quod propriè sumitur quoad officium acquirendi, in quo convenit cum usucapione.

2338. Pro explicat. not. 1. in illis verbis (quod non est ex fide) desumptis ex S. Paulo ad Roman. 10. fidem accipi pro conscientia, ut exponunt gloss. & SS. PP. dicitur autem conscientia fides, vel quia est credulitas quaedam circa proprios actus; vel quia sicut fides includit iudicium, quo aliquid iudicantes credimus, ita conscientia (quæ est applicatio scientiæ ad ea, quæ agimus) ex S. Thom. 1. 2. q. 19. a. 4. & 5. & quodlib. 3. a. 26. importat iudicium, quo de nostris actibus bonis, vel malis practicè iudicamus, sic Covarr. l. 1. Variar. c. 1. Unde, cum Pontifex ea verba in textu summat, prout iis usus est D. Paulus; sicut iuxta hunc omne id, quod non est ex conscientia, vel secundum conscientiam (& ita contra illam) est peccatum, non tantum, ubi conscientia recta est, veraquè; sed, etiam si falsa sit, & erronea, vel denique dubia, ut declarat Pontifex in c. literas, elige 2. de restit. spoliat. & c. per tuas 36. de simon. S. Thom. 2. 2. a. 5. & 6. & quodlib. 3. a. 27. sic etiam peccatum erit ejusmodi praescriptio in mala fide & possessione contra conscientiam fundata. Et quoniam prorsus iniquum est, & contra commune bonum omnis Reipublicæ, bene ordinatæ, legibus dare vim, per viam peccati, & injustitiam, adimendi aliis, & sibi acquirendi rerum dominia, consequenter ejusmodi leges nō modo justæ non sunt, sed etiam perniciosæ: merito ab Ecclesia reprobatae sunt leges civiles (quæ praescriptionem vel malâ fide cœptam; vel cœptam bonâ quidem, malâ vero postea continuatam jure approbant) non modò pro foro conscientiæ, & canonico, sed etiam civili, seu temporali, nullam penitus, ac irritam declarando.

2339. Ex hoc sequitur, praescriptionem mala fide cœptam, irritam esse, quod omne

tempus possessionis continuatæ mala fide; cum enim possessio rei alienæ, etiam longissimo tempore, per se nullam vim habeat ad effectum usucapiendi rem alienam, nisi dependenter à jure positivo humano, eoque vel canonico, vel civili, vel utroque; à neutro autem seorsim, imò nec etiam simul sumpto id habere possit, quando scitur res aliena (quia talis continuatio possessionis non purgat, sed auget injustitiam continuatione peccati) necesse est, praescriptionem mala fide cœptam, irritam esse, quod omne tempus possessionis continuatæ mala fide; & ideo oportet, ut in nulla temporis parte, qui praescribit, rei habeat conscientiam alienam.

Sequitur. 2. si, post praescriptionem bonâ fide cœptam, oriatur in praescribente mala fides, tempus praecedens cum subsequenti non posse continuari juridicè, continuatione nimirum sufficiente ad legitimam praescriptionem. Ponamus enim, quod praescriptio completeretur decennio; in hoc casu, si post possessionem biennio, vel triennio bona fide continuatam, superveniret mala fides, esto possessio continuaretur per reliquos 8. vel 7. annos, completo decennio praescriptio nec in foro civili legitima foret; quia, si secus esset, nimirum, si vim aliquam in eo foro obtineret, deberet id habere à dispositione valida, & legitima ejusdem juris civilis; sed talis dispositio, utpote nutritiva peccati, & injustitiæ, nulla omnino est, cum careat omni justitia, & repugnet juri divino, condi, vel approbari ab humano Superiore talem dispositionem, seu legem; ut expressè constat ex generali Concilio. quod erroris argui in sua definitione, pertinente ad mores, animarum salutem, Christianè non potest, ergo.

Et ideo sequitur. 3. juri civili, quod admittit valere praescriptionem cum bona fide inchoatam, esto non continuatam; item praescriptionem longissimi temporis, licet nec inchoatam bona fide, jure canonico derogatum esse. Nam ubi agitur de peccato, leges validè corriguntur à canonicibus; ita communis cum Andr. Gail. L. 2. observ. 10. n. 7. Unde etiam negatur universaliter, quod possessio immemoralis habeat vim tituli juris, & privilegij: hoc enim procedit solum, quando est ex bona fide; non autem secus. Nam lex praescriptionis

onis non favet iniquitati; Fachin. L. 8. c. 26.

2342. Sequitur 4. etiam in præscriptione actionum, & obligationum, necessariam esse bonam fidem justam Theologicè; patet ex cit. c. fin. ibi: *nulla valeat absque bona fide præscriptio*. Dices: ibi agi solum de præscriptione rerum; patet, ibi: ut in nullo tempore habeat *alienæ rei* conscientiam; ita Hostiens. in summa. Resp. rei vocabulum generale esse, & significare etiam incorporalia, ut probatur L. rei appell. ff. de V. S. L. norminis. ff. eod. 2. quia regula, *possessor*, universaliter loquitur. 3. quia ratio decisionis, in qua fundatur c. finale, communis est etiam incorporalibus, ut & in his caveatur peccatum. Loquimur autem hic de illa bona fide, quam n. 2348. & 2378. requirimus ad subiectum ab obligatione liberandum.

2343. Sequitur 5. ad legitimam præscriptionem requiri prædictam bonam fidem Theologicè justam, non solum in principio, sed per totum decursum temporis præscriptioni necessari; patet ex c. fin. cit. ibi: oportet, *ut in nullo tempore &c.* Hinc, qui dubius, an rem licitè retineat? non deposito dubio retineret, eo ipso cum peccato retineret; consequenter non haberet bonam fidem justam Theologicè.

2344. Dices 1. canones, qui reprobant præscriptionem, vel malà fide cœptam, vel continuatam, obtinent solum in Italia, & terris Romano Pontifici subiectis; ergo nihil derogant legibus imperialibus. Anteced. tenet gloss. in c. fin. de præscript. 2. per dict. c. fin. Pontifex reprobatur solum pro foro Ecclesiastico præscriptionem, de qua loquitur, nimirum & *canonicam*, quæ sit rei spiritualis; & *civilem*, quæ rei temporalis; 3. jus civile non approbat præscriptionem cum mala fide, nisi quod rei Dominus in iudicio exceptione præscriptionis, non audiatur, sed repellatur; quamvis præscribentem non constituat immunem ab obligatione naturali, seu conscientia, rem restituendi, si intercessit mala fides. 4. sufficienter salvantur sacri canones dicendo, non valere præscriptionem cum mala fide, præscribendo actionem realem, & rei vindicationem; esto procedat in actionibus personalibus; quia Pontifex in utroque textu semper loquitur de præscriptione rerum; quæ possidentur, & detinentur, quales non sunt jura, & similia incorporalia. 5.

Tom. II.

quàm diu Creditor non exigit debitum, tam diu debitor non peccat, non solvendo; ergo absq; peccato poterit tandem præscribere. 6. possunt servitutes rusticæ (ut supra dictum) præscribi saltem præscriptione improprie dictâ, etiâ ab eo, qui scit se eam debere, si Dominus eâ non utatur: ergo etiam poterit debitum præscribi, si Creditor non exigat.

Ad 1. Resp. N. ant. nam, quod sine peccato fieri non potest, utique obtinet inter fideles; at quod quis præscriptione vel cœptâ possessione malæ fidei rem possessam usucipiat, seu sibi acquirit, sine peccato fieri non potest, prout claris verbis CC. generalis, & summi Pontificis constat: ergo ubique etiam in Romano Imperio, & inter omnes Fideles obtinere debet; quia in his, quæ pertinent ad animæ salutem, & illi contraria, omnes subiecti sunt jurisdictioni, & legibus Ecclesiæ. Ex hoc Resp. ad 2. quod peccatum, & humana dispositio, non tantum pro foro Ecclesiastico, sed etiam civili reprobetur; quare N. anteced.

Ad 3. Resp. N. id, quod eo loco dicitur; nam completâ præscriptione juxta jus civile dicitur præscribens gaudere plenissimâ securitate, ut constat ex n. 2305. quod non procederet; si vellet præscribenti cum mala fide solum indulgere *exceptionem*; præterquam quod & hoc peccatum foveat, si quis rem alienam mala conscientia detinendo posset approbatione legum repellere verum rei Dominum. Ad 4. N. ant. ad probat. constat ex n. 2342. & tam bene iniquum, & contra conscientiam est; scienter jus alienum, quantum vis incorporale, quàm rem alienam, & corporalem velle habere ut suam; sed propter peccatum reprobatur præscriptio rerum corporalium cum mala fide; ergo & incorporalium; ratio enim reprobationis est *necessaria*, & reperitur in utraque; nec fundatur in *ly possidere*, sumpto solum realiter.

Ad 5. N. universaliter anteced. Nam Debitor ex contractu *in diem* celebrato, etiam Creditore non exigente, tenetur solvere debitum, *cum dies venit*; aliàs est in mora culpabili, cum dies pro Creditore interpellat. Si autem debitum contractum sit *indefinitè*, nimirum non expresso certo termino in conventionem, censetur contractum in tempus, quod ex consuetudine pro solutionis termino habetur; sed sic

H h h h

rursus

rursum tempus illud elapsum interpellat: vel demum intelligitur contractum, ut præstetur solutio, cum debitor exegerit? & nec in isto casu procedet præscriptio debiti. Nam vel eo casu debitor caret animo negandi solutionem Creditori petenti, & sibi ut suam servandi, quod ex justitia solvendum foret Creditori? vel habet talem animum? si primum? præscriptio non procedet; cum non inchoet possessionem libertatis animo sibi habendi eam, immunem ab obligatione; si secundum? animus ille est contra conscientiam, & peccaminosus, consequenter nullo jure inchoare potest legitimè præscriptionem; ex dictis:

2348. Ad 6. Resp. C. antecedens, sub illis terminis, quibus proponitur; N. consequ. pro quo not. bonam fidem, justam Theologicè, de qua n. 1032. tantum requiri ad præscriptionem *strictè ac propriè dictam*, hoc est, illam, quæ procedit ex animo possidendi rem ut suam; diximus à n. 2272. sed præter præscriptionem, quæ procedit ex animo possidendi rem ut suam, dari aliam minus propriè dictam, quæ quidem etiam exigit *bonam fidem*, sed in eo sitam, quod nihil fiat contra conscientiam; non tamen illam, quæ fiat cum ignorantia juris alieni; aliàs enim debitor sustinendæ pænæ nunquam præscriberet contra actionem pœnalem, natam ex lege, vel præscripto Judicis; quia scit se teneri ad eam sustinendam, cum infligitur: at hoc est contra communem, ut notat gloss. in c. *Fraternitas*. 12. q. 2. Navarrus in Manuali c. 23. n. 66. & alii.

2349. Confirmari hoc potest ex L. 13. C. de *Servitutib. & aqua*, ibi: *ut omnes servitutes non utendo amittantur*. Et ideo tradit Lessius l. 2. c. 6. d. 6. præscribi hoc modo libertatem adversus servitutes rusticas; quando scilicet ille, qui est Dominus prædii dominantis, intra certum tempus non utitur servitute, cum posset uti, etiamsi ex ignorantia non utatur, & Dominus prædii servientis sciat servitutem deberi: talis, inquam, præscribit servitutem, & extinguit jus alterius, quia non tenetur illum de suo jure mōnere.

2350. Dixi, hoc modo præscribi *servitutes rusticas*; contrarium enim quoad servitutes *urbanas* (ut non possint præscribi sine

facto aliquo præscribentis contra jus alterius, atque aded sine ignorantia juris alieni, constitutum est Legibus, ut dicitur L. 6. C. de *servitut. prædior. urban.* ibi: *hec autem jura similiter ut rusticorum quoque prædiorum, certo tempore non utendo, pereunt, nisi quod hæc dissimilitudo est, quod non omnimodo pereant non utendo, sed ita si vicinus simul libertatem usucipiat: veluti si ades tue adibus meis serviant, ne altius rollantur, ne luminibus mearumedium officiat: & ego per statutum tempus fenestras meas præfixas habuero, vel obstruxero, ita demum jus meum amitto, si tu per hoc tempus ades tuas altius sublatas habueris, alioquin, si nihil novi feceris, retineo servitutem*. Ex quo habetur contra servitutem consistentem jure, ut *aliquid non faciam*, à me non præscribi, nisi factam cum ignorantia, esse contra jus alienum.

2351. Questio altera est, an ad legitimam præscriptionem necessaria sit bona, etiam *justa juridicè*? de qua à n. 2331. nimirum non ducens originem ex *errore juris*; nam *error facti*, quantum est ex hoc capite, non nocet bonæ fidei ad præscriptionem necessariæ; quo posito Resp. affirmativè; præscriptio enim vim suam habet à legibus; ergo non valet, nisi habeat, quæ ad ipsam lege requiruntur; sed à lege requiritur, ut non procedat ex ignorantia *juris clari*, (de quo n. 1033.) saltem, quando requiritur titulus; ergo: min. patet ex L. *nunquam*. ff. de usucapionibus ibi: *nunquam in usucapionibus juris error prodesse solet*; item L. *juris*. ff. de *jur. & fact. ignor. juris ignorantia in usucapionibus, negatur prodesse: facti vero ignorantiam, prodesse constat*.

2352. Dices i. non haberi textum, idem affirmantem, de *præscriptionibus*; nam hoc procedit solum de *usucapionibus*. Resp. N. ant. quia L. 7. ff. *eodem* habetur: *juris ignorantia non prodest acquirere volentibus; suum vero, petentibus non nocet*; & L. 9. ff. *eodem* *regala est, juris quidem ignorantiam cuiquè nocere, scilicet volenti acquirere, ut fit præscriptione; in quantum tendit ad primarium effectum in acquirendo situm, de quo diximus n. 2272.*

Dices

2353. Dices 2. has leges procedere solum ex *presumptione male fidei*; ergo non habent locum in foro conscientiarum; hic enim spectatur veritas. Resp. N. ant. nam L. 2. §. 15. ff. pro emptore, habetur: *si scias pupillum esse; putes tamen, pupillis licere* (vendere v. g. vel alienare sine Tutore) *non capies usum; quia juris error nulli prodest*; ergo supponit lex *judicium erroneum*, quod liceat pupillo contrahere; ergo non supponit adesse *scientiam* circa idem; ergo nec malam fidem.

2354. Dices 3. error juris non vitiat bonam fidem; sed bona fides sine titulo cum possessione longissimi temporis transfert dominium; ergo saltem in isto casu non obest ignorantia juris clari. Resp. 1. hoc non esse contra conclusionem nostram. Resp. 2. probabilius videri, etiam obesse huic prescriptioni, non requirenti titulum. Error enim juris, esto non vitiet bonam fidem *theologicè*; secus civiliter, & *juridicè*; hinc minor vera est de bona fide, *iusta utroque modo*; quia jura nolunt, favorem meri juris indulgere ignorantibus *ius clarum*.

2355. Ex dict. collig. errorem justum, & iustissimum non nocere prescriptioni legitima, & componi cum bona fide civiliter iusta. Patet 1. si sit error facti; hic enim non nocet ex L. *juris cit. n. 235* 1. patet 2. si sit error juris *obscuri*; nam jus dubium non est jus; ergo error in jure dubio, non est error juris reprobatus; deinde scienti, jus esse dubium, licet sequi quamcunque partem, prudenti fundamento nixam, in realioquin incerta; quia sic dubium est de existentia obligationis. Patet 3. si error juris concurrat cum errore facti; tunc enim usucapio non impeditur. Nam, si vir uxori donavit rem, quæ aliena est, & vir inde non est pauperior, usucapio possidenti procedit; ut habetur L. *si vir. ff. de nato*.

2356. Collig. 2. in illis solum obesse prescriptioni bonam fidem *non iustam juridicè*, sed cum ignorantia juris, in quibus leges non tolerant ignorantiam juris; secus in illis personis, in quibus ignorantia juris habet iustam exculationem à jure; seu quibus jura nolunt fieri præjudicium ab ignorantia juris, prout fit, in quibus non exigitur scientia legum, ut sunt *Milites, Minorenes*, prout constat ex L. 1. & 2. ff. de *Tom. II.*

facti, & juris ignorant. quo habetur, leges indefinitè dicentes, juris errorem, vel ignorantiam *non prodesse*, intelligendas in terminis *ex mente juris*, seu *habilibus*, nimirum relatè ad eas personas, in quibus error juris non toleratur.

Collig. 3. quando dicitur, errorem, vel ignorantiam juris obesse præscribere volentibus, in quibus ignorantia juris non toleratur, intelligendum est de errore, vel ignorantia juris *clari*, non autem dubii, & *controverfi*, ut tradit communis etiam Theologorum; quia talis error meritò comparatur errori, vel ignorantia facti; atque adeo, sicut rationes militantes contra ignorantiam facti nihil evincunt contra prescriptionem ex ignorantia meri facti; ita nihil evincunt contra prescriptionem ex ignorantia juris dubii, & *controverfi*.

2357. Quæstio 3. est, an dubium in initio prescriptionis, vel saltem postea superveniens, noceat bonæ fidei ad illam necessariæ? Resp. quod, qui rem aliquam bona fide possidere cœpit, non perdat bonam fidem dubio superveniente, num res sua sit? si post debitam diligentiam vinci non possit dubium; 1. quia sic melior est conditio possidentis; 2. quia tamdiu quis est possessor bonæ fidei, quamdiu se alienum possidere ignorat, sed taliter dubius, adhuc ignorat; ergo. Ma est ex c. *si virgo* 34. q. 1. & ex c. *sin. h. t.* ibi: *itaque oportet, ut, qui præscribit, in nulla temporis parte agnoscat, rem alienam esse*; ergo sufficit, quod ignores, esse alienam. Et quamvis hoc dubium obstitisset, si in principio fuisset (ex L. *bonæ fidei. ff. de acquir. rer. domin.* & L. 1. C. *de usucap. transformanda*) secus tamen est, si superveniat possessioni cœptæ bona fide; quia hoc mutimane in antecedenti tunc possessor caret; sed intellige, si dubio superveniente non credas ex errore, te obligatum esse, rem possessam dimittere; nam secus, prescriptio interrumpetur; quia sic retineres cum peccato; sic Castropalaus de iust. in genere, D. *unicâ*, p. 22. §. 7. n. 3. dixi, *quod hoc dubium obstitisset, si in principio fuisset*, quia id apertè habetur L. 1. C. *de usucap. transformand.* ubi Justinianus Imperator inquit: *si quis alienam rem mobilem, seu se moventem in quacunque terra, sive in Italica, sive Provinciali bonâ fide,*

de, per continuum triennium detinuerit: is firmo jure eam possideat, quasi per usucapionem eam acquisitam, hoc tantummodo observando, ut in his omnibus casibus ab initio eam bona fide capiat, secundum quod exigit longi temporis prescriptio: & ut continetur ei possessio etiam anterioris iusti possessoris, & connumeretur in decennium, vel 20. annorum spatium, vel tricennium, quod & in rebus mobilibus observandum esse censemus, ut in omnibus iusto titulo possessionis antecessoris iusta detentio, quam in re habuit, non interrumpatur ex posteriore forsitan aliena rei scientia, licet ex titulo lucrativo ea capta est.

2359. In hoc textu not. 1. verba: *ut in his omnibus casibus ab initio eam bona fide capiat*, ubi gloss. lit. K. bona fides, inquit, in usucapionum, & prescriptionum initio requiritur; sed non sufficit, prout expressè colligitur ex cit. verbis L. 1. ibi: *dum iusta detentio non interrumpatur ex posteriore forsitan rei scientia*: quo clarè habetur ex mala fide, etiam superveniente possessioni, prescriptionem tam immobilium, quam mobilium interrumpi. Jam verò, quòd *dubitans* (num res sua, vel aliena sit?) non habeat bonam fidem, vel conscientiam (hæc enim idem sunt ex n. 2331.) clarum est, quia conscientia importat dictamen, seu iudicium possidentis, ex titulo, quo possidet, se rectè possidere rem illam, cum ignorantia juris alieni; sed hoc non stat *cum dubitante*; is enim nulli parti oppositarum per suum intellectuale iudicium accedit.

2360. Quæstio est 4. an, & quomodo bona fides Auctoris profit successori tam universali, quam singulari? ante resolut. not. Auctorem hic illum vocari, qui, tanquam rei suæ Dominus, dominium in me transferre videtur; & ego dicor illi succedere; deinde, Successorem alium dici à jure, singularem; alium, universalem; singularis est, qui in aliqua re determinata & singulari succedit, ut, Emptor, Donatarius, Legatarius; Successor universalis est, qui succedit in universitatem bonorum, seu in universum jus jure hæreditario, sive deinde sit hæres ex asse, sive tantum in certa parte hæreditatis totius, seu assis, v. g. in triente, semisse, &c. nam & hæc successio respicit rem indefinitam, & nullam

singularem quàm talem; quo posito:

Resp. quòd bona fides Auctoris profit successori tam universali, quàm singulari adeò, ut nisi in hoc mala fides superveniat, possit accessione temporis uti, seu, quod idem est, computare tempus possessionis, quo Auctor bona fide possedit, illudquè cum tempore suæ possessionis conjugere; nam Auctor totum jus suum cum re transfert in successorem; sed possidendo rem per partem temporis requisiti ad prescribendum, acquisivit jus, ut possidendo adhuc per tempus reliquum, quod decrat ad prescriptionis legitimæ complementum, rem prescriberet; ergo hoc ipsam jus transfert in successorem.

Quæstio est 5. an mala fides Auctoris profit, vel obstat successori singulari? Resp. quòd ei nec profit, nec obstat; *prob. ex L. an vitium ff. de diversis temporalib. prescript. ibi: vitium auctoris nec obesse, nec prodesse Emptori, vel Legatario, &c. prob. 2.* quia mala fides est vitium personale; ergo non egreditur personam auctoris; dixi, *vitium personale*, quale foret, si auctor habens rem in pignore, in scio domino directo, venderet. Secus est, si res haberet *vitium reale*, ut si esset *furtiva*; tunc enim ex alio capite prescribi non posset à successore singulari tempore ordinario juxta dicta n. 2301. Quare, cum quis rem immobilem cum vitio personali alienat (v. g. pignus, ignorante domino) Successor singularis ejus Dominium non prescribit ordinario tempore, sed tantum extraordinario, jure novo Auth. *mala fidei, C. de prescript. long. temp.* Et in hoc casu nocet successori etiam singulari mala fides auctoris. *Nocere* dicitur successori, non tantum, quando accessione temporis prioris possessoris uti non potest; sed etiam quando ipse cum bona fide, quam habet, vel inchoare nequit prescriptionem, vel saltem impeditur, quo minus prescribat ordinario tempore: *prodesse* dicitur, quando potest uti accessione temporis, quo res ab antecessore possessa fuit.

Quæstio 6. est, quid dicendum de successore immediato, vel hærede universali? Resp. quòd huic nocet mala fides Auctoris ex L. 11. ff. de divers. temp. prescrip. ibi: *cum hæres in jus omne defuncti succedat, ignoracione suâ defuncti vitia non*

excludit; & L. ult. C. Communia de usufrucap. ubi rubrica Baldi habet: *vitium defuncti nocet ejus successori universali, etiam bonam fidem habenti.* Et ratio est; quia defunctus, & hæres ejus immediatus, sunt fictione juris, & civiliter una eademque persona; ergo possessio hæredis æquè infecta est, ac possessio auctoris defuncti. Not. tamen, malam fidem præsumptam, ex eo, quòd quis propriâ auctoritate rem vacantem occupaverit, purgari possessione 30. annorum; Covarr. in reg. possessor. 2. p. 1. q. 8. n. 8. ex L. ult. C. unde vi. Hoc tamen limita, ut non procedat in eo, qui alteri succedit in officio, vel beneficio; quia non succedit ut hæres; sed jure collationis; Pirhing cit. n. 17. Limita 2. si hæres rem ab antecessore possessam malâ fide, possideret alio titulo, quàm hæreditatis, v. g. empti, &c. L. 5. q. 1. ff. de divers. temp. præscript. Sic enim quoad hoc non est eadem persona cum illo.

2363. Quæstio est 7. de hærede mediato, seu hæredis hærede? Resp. quòd ei mala fides Auctoris non noceat; quia duplex fictio in eadem persona non admittitur ex eodem capite; hoc autem deberet hic fieri. Nam ex eadem mala fide primi defuncti testatoris, fictio 1. fieret in hærede immediato. 2. in mediato. Nec ex eo etiam, quòd hæres mediatas onera hæredis immediati, si hic non satisfecit, solvere debeat. Nam hoc stat cum præscriptione domini, sine fictione respectu primi defuncti, eò quòd hic solum censetur moraliter eadem persona, cum hærede immediato; non autem, primo defuncto; & onus ejus solutionis est reale, non verò personale, sicut est mala fides. Ampliatur hoc 1. ut etiam locum habeat in præscriptione longissimi temporis; nam & hæc per n. 2361. requirit bonam fidem, quâ caret hæres immediatus, utpote civiliter idem cum defuncto; & possessio hæredis, sumitur quoad suum initium à possessione defuncti, quo ponitur laborasse vitio malæ fidei. Ampliatur 2. etiam ad casum, quo Monasterium, vel integra Communitas, successor universalis scribitur. Ratio est eadem; nam & hæc representat personam defuncti.

2364. Demum nota, quòd mala fides respectu unius rei non impediatur præscriptionem

alterius rei, bona fide possessæ, L. si quis fundum ff. de acquir. possess. quia sic quoad secundum habetur verè bona fides: Secus est de mala fide respectu personæ. Nam hæc respectu unius impedit præscriptionem contra alteram, v. g. possides fundum mala fide, quia scis alienum, sed putas esse Titii, cum sit Caij; quia sic rem possides cum peccato; ergo; Castropalaus p. 22. §. 10. n. 2. Pirhing. cit. n. 75.

§. II.

De titulo requisito, & sufficiente ad legitimam præscriptionem?

Titulus hic idem est, ac causa habilis ad transferendum Dominium. Nam, ut dicitur L. nullo, C. de rei vindicat. absquè tali titulo non potest dominium præscriptione acquiri; hinc depositarius, dominium depositi non præscribit; idem dic de similibus habentibus solum jus imperfectum. Notandum autem titulum alium esse coloratum (quò intelligitur titulus, qui revera intervenit, sed nulliter, ex aliqua causa latente) hinc dicitur etiam titulus solum apparens (v. g. Titius donavit tibi equum, qui habebatur pro domino equi, licet in re non sit) in hoc enim casu equum Donatarius possidet ex titulo colorato, seu apparente; quia donatio in re facta est, sed invalidè, defectu potestatis in donante; hinc Donatarius equum possidet pro donato. Quando autem talis titulus nec validus nec invalidus intervenit, & tamen possessor ex errore justo intervenisse existimat, vocatur titulus existimatus, & dicitur rem possidere pro meo. Quando autem ob diuturnitatem temporis, quò quis rem possedit, ab ipso jure præsumitur intervenisse titulus, hic dicitur præsumptus, quo casu diuturnitas temporis supplet defectum tituli veri, vel existimati; sed tunc solum, quando est ex bona fide; nam lex præscriptionis non favet iniquitati, ut rectè notat Fachinæus Controv. juris, l. 8. c. 26. quibus positus: non est dubium aliquem titulum requiri ad legitimam præscriptionem propriè acceptam; ut dicitur L. nullo, C. de rei vindicat. ibi: nullo justo titulo precedente possidentes ratio juris dominium querere prohibet; ergo

jus exigit titulum; ergo cum non præsumit; his positis:

2366. Quæstio est. 1. an ad omnem præscriptionem temporis ordinarii necessarius sit aliquis verus titulus saltem coloratus, vel putativus, seu existimatus? 2. an etiam sufficiat? 3. an idem procedat de titulo merè præsumpto, quando præscriptio est ordinarii temporis? 4. an sufficiat ad præscriptionem temporis longissimi? 5. quid requiratur, ut titulus præsumatur. Ad 1. Resp. quòd sic; nam aliquis titulus requiritur, ergo vel præsumptus, vel coloratus, vel existimatus; at præsumptus, at dicemus ad præscriptionem temporis ordinarii, non sufficit; ergo vel coloratus, vel existimatus.

2367. Ad 2. Resp. ad omnem præscriptionem sufficere titulum coloratum (ut cum communi tradit Schneidewinus l. 2. instit. tit. 2. n. 37.) cum inter titulos præscribendi potissimus sit; imò etiam titulum putativum, seu existimatum ex errore iusto, excepto titulo emptionis, per L. 48. ff. de usucap. ibi: si existimans, debere tibi, tradam, ita demum usucapio sequetur, si & tu putes debitum esse. Aliud, si putem me ex causa venditi teneri, & ideo tradam. Hic enim, nisi actio procedat pro tempore, usucapio locum non habet. Ubi vides, solum titulum emptionis putativum, tanquam insufficientem, excipi; ergo in aliis sufficit titulus existimatus; sed de titulo emptionis, V. n. 2377.

2368. Ad 3. Resp. non sufficere in præscriptione temporis ordinarii, imò tunc nullum præsumi, sed titulum certum alligandum esse, & probandum per L. 27. ff. h. t. ibi: Celsus errare eos ait, qui existimarent, cujus rei quisquè bona fide adeptus sit possessionem, pro suo usucapere cum posse, nihil referre, emerit, necnè; donatum sit, necnè? si modò emptum, vel donatum sibi existimaverit, quia nequè pro donato, nequè pro legato, nequè pro dote usucapio valeat, si nulla donatio, nulla dos, nullum legatum sit. Idem habetur clarius L. 24. C. de R. V. ibi: nullo iusto titulo præcedente possidentes ratio juris querere dominium prohibet. Idcirco cum etiam usucapio cesset, intentio dominii nunquam absimitur.

2369. Dixi, ad præscriptionem temporis ordinarii; sequus enim est in præscriptione

temporis longissimi, nimirum 30. vel 40. annorum; sumitur ex L. 4. C. de præscript. 30. vel 40. annor. ibi: quicumquè super quolibet jure, quod per memoratum tempus (40. annorum) inconcrissum, & sine ulla re ipsa illata judiciaria contentione possedit, superquè sua conditione, qua per idem tempus absquè ulla judiciali sententia simili munitione potitus est, sit liber, & præsentis saluberrime legis plenissima munitione securus. Unde in tali casu titulum suppler antiquitas rei possessæ; hinc, cum L. ult. C. unde vi, negatur, bonam fidem præsumi posse, casus ibi est de illo, qui scivit rem alienam.

Cæterum bona fides non nititur unice 2370. iusto titulo; sed sufficit inculpabilis ignorantia alieni. Idèd, ut quis exhibeat bonam fidem, necesse est, ut vel titulum, vel diuturnitatem temporis alleget, quod rem possedit, Castropal p. 22. §. 5. nu. 8. & idèd in præscriptione ordinarii temporis, fundamentum præscriptionis est titulus; in extraord. autem antiquitas continuata possessionis. Hinc in iudicio neutrum præsumitur; fundamentum enim causæ probandum est. Quare, qui sufficienter probat antiquitatem continuatæ possessionis cum bona fide, sufficienter probat titulum præscriptioni necessarium, quæ doctrina utroquè jure communis est; & constabit ex n. 2374. & 2375. Excipietamen, ut non valeat illa antiquitas, si aliunde constet de vitioso possessionis initio; tunc enim præsumptio cedit veritati. Exemplo sit, si tanti temporis possessor haberet contra se aliam juris præsumptionem; vel jus commune resisteret possessori, & alisteret actori; V. Schneidewin. cit. Pirhing. cit. n. 48. c. si diligenti, de præscriptionibus, & c. Episcopum, eod. in 6.

2371. Quod in hac materia jure civili dispositum est de sufficientia tituli præsumpti in præscriptione temporis longissimi, recipitur etiam in jure canonico, 2. Ad aures 6. h. t. cum Pontifex inaudisset, duas Ecclesias litigasse super decimis, quas una earum in alterius Parochia 40. annis possedit: respondit, de jure meliorem esse conditionem possidentis; quia quadragenalis præscriptio omnem prorsus actionem excludit; ubi tamen nota, hoc jus loqui de præscriptione quadraginta annorum; & ex hoc constat responsio ad 4.

Ad

2372. Ad 5. quantum pertinet ad *titulum*, requiri duas condiciones. 1. ut aliunde non sit præsumptio malæ fidei in præscribente; nam hæc præsumptio excluderet præsumptionem iusti tituli, ut diximus n. 2370. Deinde, ut possessioni non resistat jus, eam nimirum prohibendo, ut habetur c. *Episcopum* 1. h. t. in 6. ubi rescribit Pontifex, Episcopum, qui Ecclesias, & decimas, quas ab eo alter Episcopus repetebat, *utpote in sua Diœcesi sitas, proponebat, se legitime præscripsisse, debere, cum jus commune contra illum faciat, hujusmodi præscriptionis titulum probare.* Licet enim ad præscribendam rem Ecclesiasticam, si jus commune præscribenti non est contrarium, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides, ubi tamen jus commune, vel præsumptio est contra illum, necessarius est *titulus*, nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria non existat.

2373. Circa hunc casum not. 1. quando dicimus, ex possessione *temporis longissimi* non præsumi *titulum*, quando possessori jus resistit, intelligi eâ resistantiâ, vi cujus *considerato jure communi* res possessa ad possessorem pertinere non debeat; licet possit jure speciali, ut notat gloss. in dict. c. 1. (v. g. decimæ in aliena Parochia) non autem resistantiâ, vi cujus jure illi negatur potentia præscribendi; nam talis nec ullo tempore, etiam cum titulo præscribere potest c. *Causam* 7. h. t. ubi Pontifex Parmensi Episcopo mandat, causam inter Reginensem Archidiaconum, & quendam Nobilem *super decimis*, debito fine decidi, *non obstante præscriptione*, vel concessione Ecclesiæ, aut secularis personæ, si Nobilis illam opponat; quia cum Laici decimas detinere non possint, eas nullâ valent præscribere ratione; ubi clarum est exemplum juris resistantis *potentia* præscribendi.

2374. Not. 2. dubitari, an in casu, quo Reus Actori (agenti v. g. petitorio decimarum) opponit exceptionem præscriptionis *temporis longissimi*, cui resistit jus commune, ut diximus, requiratur, quod Reus alleget, & probet titulum legitimum; an verò præsumatur? Respondet Layman. in c. 1. h. t. in 6. n. 2. quod requiri tunc titulum, existimet Abbas in c. *si diligenti* 35. h. t. Francus ibid. n. 7. ipse tamen reputat di-

cedendum contrarium, sicut tradit gloss. in c. 1. V. *Titulum*, & in c. 2. V. *eundem*; quia si jus commune petitori non assistat, tunc nec possessori resistet in ordine ad hunc petitem, consequenter præsumptio bonæ fidei erit pro possessore, si eum comparemus cum hoc petitore; siquidem in pari causa melior videri debet conditio possidentis. Exemplum: si Abbas unus contra alterum Abbatem agat judicio petitorio decimarum; Abbas autem possessor objiciat præscriptionem ortam ex 40. annorum possessione cum bona fide; non arbitrò tituli allegatione, aut probatione opus esse. Hoc verum est, si Actor intentionem suam non habeat fundatam, ut ponitur; sic enim ei jus non assistit, consequenter *quoad Actorem* Reo etiam non resistit; an autem hoc non obstante titulus præsumi possit in casu præscriptionis temporis ordinarii, cum ei jus ponatur resistere, non ita simpliciter dici videtur posse, nisi cum addito, *quoad Actorem*.

Not. 3. à dictis excipi præscriptionem temporis *immemorialis*, ibi: *nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria non existat*; magnæ enim sunt temporis immemorialis prærogativæ, de quibus præcipua est, quæ hic habetur, quod *possessionem temporis immemorialis allegans, non teneatur allegare, & probare titulum.* Unde notat Wagheneck in Exegeſi ad dict. c. 1. h. t. in 6. circa præscriptionem *immemorialem*, non cenſeri illam comprehendi ullo statuto, aut lege, quamvis generaliter excludantur omnes præscriptiones; ut, si addatur clausula: *nullâ præscriptione obstante*; quia tempus immemoriale specialem favorem atque æquitatem continet, ut aded opus sit speciali derogatione, quæ tamen fieri non solet, si capacitas sit in præscribente, & res præscriptibilis.

Not. 4. ad præscribendum tempore ordinario non requiri determinatè titulum *coloratum*, sed sufficere etiam *existimatum*, excepto titulo *emprionis*; ratio primæ partis est ex L. 5. & 6. ff. *pro legato*, ibi: *ea res, quæ legati nomine tradita est, quamvis Dominus ejus vivat, Legatorum tamen nomine usucapietur, si is, cui tradita est, mortui esse existimaverit*; & L. 33. §. 1. ff. *de usucap.* ibi: *si justam causam*

sam habuerit, existimandi, se heredem, vel bonorum possessorem Domino extitisse, fundum pro herede possidebit: ratio secundæ partis est ex L. 48. ff. eod. relatâ superioris n. 2367.

2377. Verùm hoc postremum (de titulo emptionis) videtur habere quandam exceptionem, ut etiam sufficiat *titulus emptionis* solum *existimatus* in casu, quo alius (v. g. servus, vel Procurator meus, cui emptionem faciendam mandavi) eam mihi tradat, dicens: *se illam emisse meo nomine*. Nam de hoc L. fin. §. 1. ff. pro focio sic habetur: *at probabilis error possidentis usucapioni non obstat, veluti si ob id aliquid possideam, quod servum meum, aut ejus, cujus in locum hereditario jure successi, emisse id falso existimem, quia in alieni facti ignorantia tolerabilis error est, & L. 11. ff. eod. ibi: quod vulgò traditum est, cum, qui existimat, se quid emisse, non posse pro emptore usucapere, hactenus verum esse ait, si nullam justam causam ejus erroris emptor habeat; nam, si fortè servus, aut procurator, cui emendam rem mandasset, persuaserit, se emisse, atque ita tradiderit, magis esse, ut usucapio sequatur. Unde ad hoc sufficit, quòd ex parte Principalis, seu Mandantis in principio contractus bona fides intervenit.*

2378. Difficultas esse potest, an, ut præscribantur *servitutes*, saltem *reales continua*, hoc est, habentes actum continuum, ut aquæ ductus, *suggrundii* (per hoc intelligitur pars tecti uniuscujusquè domus, quæ incumbit extremis capitibus tignorum tectualium, ut exponit Pereyra in Elucid. n. 1415. vel juxta Spiegelium V. eod. regulæ propendentes extra tectum domus, ad parietum defensionem, ne imbris corrumpantur) præscribens teneatur allegare, & probare titulum alium, præter scientiam, & patientiam domini? Resp. quòd non, ex L. 10. ff. si servitus vindicetur, ibi: *si quis diuturno usu, & longa quasi possessione jus aquæ ducendæ nactus sit, non ei necesse est docere de jure, quo aqua constituta est, veluti ex legato, vel alio modo, sed utilem habet actionem, ut ostendat per annos fortè tot usum se, non vi, non clam, non precario possedisse.*

* * *

2. III.

De possessione requisita ad legitimam præscriptionem.

2379. Quid, & quotuplex sit *possessio*, constat ex dict. à n. 942. Aliquam porro possessionem rei; quæ præscribenda est, requiri, certum est ex reg. 3. de reg. juris in 6. ibi: *sine possessione præscriptio non procedit*, id, quòd etiam habetur L. 25. ff. de usucap. ubi tamen not. ex Ulpiano in L. si quis ante. §. 1. ff. de acquirend. possess. longè aliud esse, *possidere*; aliud esse in possessione, ut notavimus n. 958. nam *custodie causa*, Amicus, Procurator, Creditor in possessione est, qui tamen non possident, nec præscribunt.

2380. Notand. specialiter in dicta regula non dici: *sine possessione præscriptio non recipitur, vel non absolvitur*; sed *non procedit*, ut indicet, possessionem requiri non tantum in initio, & in fine, sed continuo medio quoque tempore, & in progressu dum procedit à principio ad ultimum complementum, ut tradit Petrus Peckius ad dictam regulam 3. n. 4. Ratio porro illius regulæ est, ex eo, quòd lex imitetur naturam, §. *Minorem. instit. de adopt. naturaliter* autem absq; possessione nihil acquiritur, L. *naturaliter. ff. de usuc.* ergo nec jure, seu lege, quæ præscriptionem introduxit. Legislator enim habere voluit certum aliquod indicium, seu argumentum tam de animo negligentis domini, quam alterius occupantis, & dominium acquirere volentis; nullum verò majus animi testimonium esse potuit, quam ex possessione. Nam, qui possessionem rei alienæ bonâ fide accipit, id indubio facit animo dominii acquirendi: qui verò possessionem rei suæ apud alium esse sinit, non videtur eam rem amplius appetere, sed pro derelicto habere; ergo.

2381. Quæstio, est quæ possessio ad legitimam præscriptionem necessaria sit, & sufficiat. Resp. possessionem naturalem tantum non sufficere; secus civilem; ratio primi est, quia aliàs, etiam extra instans translationis, & contractus, posset Dominium esse penes præscribentem, & eum, contra quem præscribitur; deinde depositarius

na-

naturaliter possidet, & tamen non præscribit: ratio secundi est, nam aliàs vix ullus per tantum tempus continuat possessionem *naturalem*. 2. absens retinet solam possessionem civilem, & tamen præscribit, per *L. Servi. §. ult. ff. de furtis, l. 1. §. per servum, qui in fuga, ff. de acquir. poss.* sufficit quoque possessio *vera, vel ficta*; multò magis autem *mixta* ex naturali, & civili. Ratio primi est; quia qui fictè possidet fictione juris, verè possidet ad effectum juris, qui est præscriptio: ratio secundi est, quia illa est possessio perfectissima. Advertendum præterea, sufficere etiam *quasi possessionem* ad præscriptionem rerum incorporalium, in eo sitam, quòd non interpellaris, dum non solvis, nec inquietaris à Creditore, vel Actore; sic enim diceris in possessione quæta, & *pacifica* juris non solvendi; Lugo, *de Just. D. 7. S. 2. numer. 14.*

2382. Ex dict. deducitur. 1. rem civiliter possessam ab alio, non posse præscribi. Sic enim ab hoc non potest nisi naturaliter possideri ex dictis; sed hoc non sufficit ex *n. priori*, ergo. Hinc nemo possidens rem pro altero, vel jure solum utili, præscribit jus directum, v. g. pignoris, hypothecæ: secus est de Dominio utili, hoc enim possidet civiliter. Deducitur 2. incapaces possidendi, esse incapaces præscriptionis; hæc enim ex *numer. 2379.* possessionem præsupponit. Hinc Laicus nullum jus spirituale præscribit.

2383. Deducitur 3. possessionem debere esse continuam, & non interruptam per totum tempus lege definitum, ut constat ex *n. 2360.* Rumpitur autem dupliciter. 1. *naturaliter*, cum post eam rectè inchoatam aliquid ex substantialibus deficit, v. g. bona fides, titulus, possessio. 2. *civiliter*, quando quidem nihil eorum deficit, sed juris autoritate; puta, sententiâ, & quandoque litis contestatione, vel etiam sola citatione; sed intellige juxta *num. seq.* Interrumpi autem dicitur, cum apponitur impedimentum, ne ulterius procedat, sed omnino cesset. Hoc impedimentum vel est *naturale*, quod fit, quoties aliquid ex requisitis deficit; puta, si deficiat possessio, vel bona fides, &c. vel est *civile*, quod

fit, cum præscriptio per actum juridicum interpellatur, puta citatione, litis contestatione, &c. per illud præscriptio interruptitur *naturaliter*; per istud, *civiliter*.

Notandum tamen. 1. præscriptionem *triennem* non rumpi *civiliter* citatione, vel litis contestatione, cum sit omnino favorabilis, & inducta præcisè in favorem possidentium; Panorm. *c. illud. numer. 11. de præscript.* Less. *l. 2. c. 6. D. 16. n. 49.* Præscriptio autem *decenn.* vel *vicenaria* cum titulo, aut triennaria, vel longioris temporis sine titulo, civiliter rumpitur, non citatione sola, sed litis contestatione, idque solum ex suppositione, quòd Actor vincat. Nam si succumbat, præscriptio, interrupta non censetur, cum interrupta solum sit, sub illa conditione, ut ex communi sententia tradunt Panormit. Molin. *D. 78. circa med.* Less. *loc. cit.*

Not. 2. inter *naturalem*, & *civilem* interruptionem esse discrimen; nam præscriptio *solum naturaliter* interrupta, cessante impedimento incipere denuò potest, & perfici perinde, ac si interruptio facta non esset; si verò civiliter interrupta sit, exigit tempus quadragenarium à puncto interruptionis, ut collig. ex *L. ult. C. de præscript. 30. annor.* Possessio autem *continuata* sufficienter probatur, probando, te antiquitus possedisse, & nunc possidere; Abbas in *c. cum Ecclesia*, de causa possess. nam ex hoc præsumitur ejus continuatio.

Not. 3. in materia præscriptionis quandoque dici, quòd *non currat, incipiat, dormiat*, &c. Præscriptio igitur *currit, incipit, & procedit*, quando ad sunt omnia, quæ ad legitimam præscriptionem necessaria sunt, ut bona fides, possessio continuata, titulus, quando is requiritur. *Dormit* autem, quoties cufus ejus per interveniens impedimentum ita sistitur, ut tempus elapsum non quidem in nihilum recidat, sed cessante causâ intermediæ quietis cum tempore subsequenti jungatur, ac cum eodem computetur, solo tempore intermedio non computato. Si talis causa, cujus interventu præscriptio *dormire* dicitur, & non progredi, in principio præscriptionis adsit, à fortiori facit,

ne primò *incipiat*. Ex quo colliges, illà dormitione præscriptionem non fieri discontinuam. Sic *dormit* tempore vacantis Ecclesiæ, vel tempore Schismatis. c. 4. *de præscript.* vel grassantis pestis, & sævientiis belli, c. 10. *eod. & c. primâ actione.* 16. q. 3.

2387. Not. 4. quòd possidentes non suo, sed alieno nomine, præscriptione non sibi, sed illis acquirant, quorum nomine possident; nam tali casu iste, non illi, possidere dicitur ex c. *si litiganti* 17. *h. t.* ubi Innocentius III. ad Episcopum Pisanum scribens ait, Archiepiscopum non præscripsisse *sibi* jus recipiendi juramentum fidelitatis à Tribunali Calaritano: quia hoc *jus nec possedit nomine Sedis Apostolicæ, nec suo; non nomine illius; quia is possidere dicitur, cujus nomine possidetur; non suo,* quia sic argueretur eoipso contra juramentum de conservando honore, ac jure Sedis Apostolicæ, ac possedisse sine bona fide, & justo titulo, sine qua præscriptio non procedit.

2388. Not. 5. eum, qui rem aliquam possidere non valet, nec posse præscribere ex *nu. 2379.* nam possessio est unica via & fundamentum præscriptionis, ac effectuum ejus; constat ex c. *Causam. 7. h. t.* cum enim quidam Laicus Archidiacono Rheginensi, decimas ab eo repetenti, opposuisset, se jus decimarum illarum præscripsisse; hæc exceptio, & præscriptio rejecta fuit tanquam irrita, quòd *Laicus decimas possidere,* consequenter *nec præscribere possit;* de quo pluribus actum à nobis est superius à *nu. 2991.* verba canonis sunt: *causam debito sine decimas, non obstante præscriptione temporis, vel concessione Ecclesiastica, secularisvè persone, si idem G. opponere eam voluerit: quia cum Laici decimas detinere non possint, eas nulla valent præscribere ratione;* quod verum est de decimis Ecclesiarum, nullo etiam temporali titulo præscribendi illas contra Ecclesiam, ex *nu. 294.* ubi plura de dict. c. *causam.*

2389. Not. 6. quamvis verum sit, Laicos non posse *præscriptione* acquirere jus decimarum spectantium ad Ecclesiam, cum non sint capaces illud possidere, ut dictum est; posse tamen acquirere *Privi-*

legio speciali summi Pontificis; cum illa incapacitas sit juris tantum Ecclesiastici; cum eis concedi possit in feudum; ubi tamen adverte, quòd, esto talis alleget tempus immemorabile; adhuc non probetur *præscriptio;* cum Antiquitas temporis præcisè, sicut non facit verum titulum, sic nec faciat veram, ac juridicam *possessionem;* aliud est, si doceret *de Privilegio;* sed tunc non haberet *præscriptionem.*

§. IV.

De tempore possessionis requisitio ad legitimam præscriptionem.

2390. **S**upponend. 1. tempus continuatæ possessionis necessarium ad legitimam præscriptionem juxta diversitatem rerum, quæ præscribuntur, non esse æquale in omnibus; in quibusdam enim sufficit possessio triennis; in aliis plus, puta quadriennium, vel quinquennium; in aliis tempus longum, vel longissimum, aut immemorabile. Prætermisâ porrò temporis definitione (de qua S. Augustinus i. 1. *Confess.* c. 14. quærens, sic loquitur: *quid est ergo tempus? si nemo ex me querat, scio: si quærenti explicare velim, nescio*) quod Juristæ dicunt esse ex cœli solisque vertigine deductum spatium, in quo rerum omnium agitationem, vicissitudinemque metimur: suppon. 2. tempus, in jure communi (ut ex Sylvestro V. *tempus*, tradit Azor. *tom. 1. l. 5. c. 28.*) haberi duplex, scilicet *continuum,* quod absquè ullo intervallo dierum accipitur, ita ut numerentur dies festi, & profesti, sive præfens sit, sive absens. Reus, vel Actor, sive sit, sive non sit Judicis copia, L. *ult. C. de præscrip. long. temp. & non continuum* (& hoc *utile* vocant Jurisconsulti) quia in hoc dies festi non supputantur: item quia non habetur ratio dierum, in quibus legitimum subsit impedimentum, vel justa excusatio absentis, morbi, aut alterius causæ, c. *ne pro defectu, de elect.* Suppon. 3. *longum* tempus in jure dici *decennium* inter præfentes; *vicennium* inter absentes; *longissimum* triginta, vel

vel quadraginta, aut etiam centum annorum; immemorabile autem adeo longum, ut excedat hominum memoriam, ut communiter exponunt DD. apud Pereyram in Elucidatio n. 1131.

2391. Suppon. 4. in quaestione versari, quomodo hoc *tempus possessionis* sit computandum, ut verificetur, tempus jure requisitum (v. g. triennium, decennium, &c.) esse completum? an de die in diem? an de momento in momentum? an sufficiat, diem, vel horam ultimam esse inceptam? an exigatur, esse elapsam? In L. in usucapione. 15. ff. de divers. temp. praescript. dicitur: in usucapione ita servatur, ut etiam si minimo momento novissimi diei possessa sit res, nihilominus repleatur usucapio, nec totus dies exigatur ad explendum constitutum tempus. Contrarium videtur dici L. 6. & 7. ff. de usucap. ibi: in usucapionibus non a momento ad momentum, sed totum postremum diem computamus; ideoque qui hora sexta diei Calend. Januar. possidere coepit, hora sexta noctis pridie Calend. Januar. implet usucapionem; & magis L. 6. ff. de obligat. & actionib. ibi: in omnibus temporalibus actionibus, nisi novissimus dies totus compleatur, non finit obligationem.

2392. Suppon. 5. distinguendum esse inter praescriptionem proprie dictam contra actiones, & minus proprie dictam; prioribus sunt, quae excludunt actiones reales, nimirum datas rei vindicandae; posteriores, quae excludunt actiones personales, quibus respondent obligationes: nam in his, solum agitur de liberatione ab obligatione; in illis autem de rei acquisitione; in quo proprie, ac principaliter consistit vis praescriptionis, in quantum convertitur cum usucapione; in altero autem effectu quid diversum habet, ut notavimus n. 2271. quibus positus:

2393. Resp. juxta probabiliorum, & magis communem sententiam, tempus praescriptionis proprie dictae, non de momento ad momentum; sed de die in diem computandum esse sic, ut sufficiat inceptum esse diem ejus ultimum, licet nondum plene elapsus sit; ratio sumitur ex clara lege 15. superius numer. 2391. relata; nec obstant leges illae, quae videntur

Tom. II.

tur stare in contrarium; non L. 6. & 7. tum quod communiter a Doctoribus dicantur in idem concedere, quod habetur L. 15. tum, quia, si bene considerentur, sensus non est alius, quam non computare nos in usucapionibus tempus ab hora ad horam, ut necesse sit, qua hora quis coepit possidere, & usucapere, in eandem horam desinere ultimi anni diem, quo finiatur usucapio; sed computare totum diem postremum, ut scilicet, cum ad eum diem perventum sit, quamvis coeptus tantum sit, non finitus, nihilominus completum censeatur usucapionis tempus; ita DD. communiter.

Quod autem dicitur L. in omnibus, non contrariatur Legi 15. Nam in hac Sermo est de actionibus in rem, seu realibus, quae domino competunt, quas receptum est statim perimi, atque bonae fidei possessor attigit postremum diem temporis constituti ad complendam usucapionem; in L. autem, in omnibus, agitur de actione in personam, seu personali, seu Creditori ex obligatione competenti, quae non perimitur statim, atque postremus dies venit; sed tum demum, cum praeteriit; sic DD. communiter cum Zoëtio in L. 44. ff. tit. 3. n. 6. qui rationem differentiae constituit in eo, quod in perimenda actione personali interveniat solum tempus, cum Debitor nullam re, nulloque jure interim utatur, dum non compellitur solvere; in perimenda vero reali concurrat & usus possessoris bonae fidei, qui ideo magis favorabilis: ut non tam exacte in perimenda actione servetur tempus, in personali vero exactius & subtilius spectetur tempus demum a momento in momentum.

Vel, ut clarius alii, quia in actionibus personalibus, ut quis ab agendo excludatur, constituitur habenti actionem in personam, si intra tale tempus non egerit; & ideo postremus dies totus utilis est auctori, adeoque ut contra actionem praescriptam sit (quae tamen est praescriptio minus proprie dicta, ut supra notatum est) necesse est, totum diem effluxisse. Verum enim est, adhuc talem agere intra annum, etiam si ultimam postremi diei horam agat: priores vero leges loquuntur de praescriptionibus proprie dictis, quae excludunt actiones

liii 2

actiones reales, nempe rei vindicandæ datas, in quibus postremus dies aliqua sui parte cæptus, pro completo habetur. Ratio est, quia in his legibus constituitur priori domino in rem actio non sub hac conditione: si ipse intra tale tempus egerit, sed sub hac: si alius possessor non possederit tanto tempore; his præmissis;

DUBIUM. I.

Quo tempore præscribantur res mobiles?

2396.

An te resolut. suppon. præcipuam, & adæquatam divisionem honorum in genere fieri in bona mobilia, & immobilia. Ambo, quamvis ad res etiam incorporeas extendantur, tamen (ut notat Molina tract. 2. D. 68.) propriè dicuntur res corporeæ: ita ut mobilia sint, quæ loco moveri possunt, ut animalia, vestes, pecunia, naves: immobilia, quo loco dimoveri nequeunt, ut prædia, domus, ager. Mobilium appellatione veniunt etiam census redimibiles, quos proindè, attento futuro eventu, & redemptionis tempore, inter mobilia numerat Garcia de benefic. p. 2. c. 5. n. 96. & alii: immobilium autem redditus annui, actiones ad immobilia, pecunia destinata ad emptionem prædiorum, &c. de quibus V. Pereyra in Elucid. l. 2. Elucidat. 6. de Bonis, ac fortunis à n. 745. Inter mobilia quædam sunt privatorum; quædam Ecclesiarum, vel inferiorum Romanæ Ecclesiæ, vel ipsius Romanæ Ecclesiæ. Procedit autem quæstio de his, quæ non laborant vitio, propter quod tempore ordinario præscribi non possint, ut notavimus à n. 2288. ut sunt res furtivæ, &c. de quibus à n. 2301.

2397.

Dicendum igitur, bona mobilia privatorum, etiam si pretiosa sint, cum titulo, & bona fide, de jure civili præscribi triennio; constat ex *Q. 1. institut. de usucap. & L. unic. C. de usucapione transform.* ubi Justinianus, correcturus jus antiquum, statuit, ut, si quis alienam rem mobilem, seu se moventem, in quacunque terra, bonâ fide, per continuum triennium detinuerit, firmo jure eam possideat, quasi per usucapionem acquisitam; &

paulo post: ut in omnibus justo titulo possessionis antecessoris justa detentio, quam in re habuit, non interrumpatur, licet ex titulo lucrativo ea cæpta sit. Ex hoc habetur, tempus ordinarium, quo de jure civili præscribuntur res mobiles privatorum, esse triennium.

Idem dicendum est, spectato jure canonico de rebus mobilibus Ecclesiæ, Romanâ inferiorum; de hoc extat Authentica. *Quas actiones. C. de SS. Ecclesiis*, quæ sic loquitur: *quas actiones, alias decennales, alias vicennales, & alias triennales præscriptio excludit; hæc, si loco Religioso competant, quadraginta annis excluduntur, usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus, solâ Romanâ Ecclesiâ gaudente centum annorum spatio, vel Privilegio.* Et quamvis hæc Authentica in vi legis civilis nihil operetur in ordine ad Ecclesias; operatur tamen in vi canonis, cum ab Ecclesiâ recepta sit. *16. q. 3. c. Placuit. 8.* ubi Gelasius Papa ait: *Placuit huic sanctæ, magnæque Synodo, ut res, & Privilegia, quæ Dei Ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & sive à divæ recordationis Imperatoribus, sive ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos 30. possessa sunt, nequaquam à potestate Præfulum eorum quæcunque persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: sed sint omnia in potestate, ac jussu Præfulis Ecclesiæ, quæcunque intra 30. annorum spatium ab Ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo secularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & Ecclesiæ propria Privilegia, seu res restituerit, anathema sit.*

Ubi not. quod hic tribuitur Gelasio, haberi etiam in Synodo octava, habita ab Hadriano II. c. 18. & ea citatur apud Anselmum, & Polycarpum: sed manuscripti codices Gratiani concordant cum vulgatis; ubi etiam notatur *V. secularium*, quod in vulgatis legebatur, *quisquis ergo Clericorum, & secularium*; sed absint illæ duæ voces, *Clericorum, vel*, ab aliquot vetustis, & ab ipso Concilio Manuscripto. In Concilio impresso legitur: *qui contra fecerit, ut sacrilegus judicetur, & donec talia privilegia, &c.* Accedit, ex c. ult. cad.

ead. caus. & quæst. ulterior confirmatio, ibi: *sed veneranda Romanae leges, divinitus per ora piorum Principum promulgata, rerum eius præscriptionem non nisi per centum annos admittunt; & hoc* (quod etiam res inferiorum Ecclesiarum cum titulo præscribantur trentio, *sacris canonibus in hoc approbationibus dispositionem legum, ac eam canonizantibus*) tradit communis Doctorum; cujus rationem reddit Castropalaus tom. 7. D. unica, p. 22. §. 1. n. 2. quia in præscriptione rerum, & actionum (quæ minore tempore durant, quàm decennio) adversus privatos, Ecclesiâ Romanâ inferiores, nullum privilegium habent; sic ille.

2400. Dubitari autem potest, an idem etiam procedat, quod res mobiles ipsius Ecclesie Romanae cum titulo, & bona fide triennali possessione præscribantur? obstat videtur textus in c. *ad audientiam*. 31. de præscript. ibi: *Respicentes insuper, ipsum negotium tangere principaliter Romanam Ecclesiam, contra quam non nisi centenaria præscriptio currit; in solutione prædicti censûs, & aliorum petitorum, condemnavimus partem adversam, &c. c. cum vobis, eod. ibi: licet tam legali, quàm canonicâ sit definitione statutum, ut contra Romanam Ecclesiam, quæ gaudet privilegio speciali, non nisi centum annorum præscriptio locum sibi valeat vindicare.* Cum ergo hi textus adeo sint universales, & indistinctè loquentes, & nullo textu possit ostendi restrictio ad res immobiles, credo (inquit Haunoldus) insistendo juri scripto, veriorum esse sententiam posteriorem; & ideo negativam sequuntur Panormit. c. *cum dilecta*, de confirm. utili, v. *Possessiones*, & alii. Verùm, his non obstantibus:

2401. In hac quæstione parem esse conditionem Ecclesie Romanæ cum aliis inferioribus, tradunt complures, Molina, Layman, Sanchez, & alii, quos citat & sequitur Castropalaus cit. D. unica, p. 22. §. 1. n. 6. Idem tradit Pirhing h. t. n. 90. inter quos etiam est Cardinalis de Lugo, qui Romæ scripsit, utique gnarus eorum, quæ in Curia Romana obtinent, ut ait Haunold. tom. 1. tr. 5. n. 271. eandem opinionem specialiter ob ejus auctoritatem probabilem reputans; ratio sententiæ est. 1. ex cit. Authent. *quas actiones*, relata

n. 2398. quia quoad hunc casum Ecclesiâ Romana nullam in jure habet exceptionem, ut patet attentè consideranti dictam authenticam, à jure Ecclesiastico canonizatam, seu receptam.

Postquam enim ibi dictum est, quod, quanquam alias præscriptio temporis ordinarii (qualis est decennialis, vel vicennialis in aliquibus; in aliis triennialis) omnes actiones excludat; statim excipiuntur illæ, quæ competunt loco religioso, non quidem omnes, sed illæ tantum, quæ alias præscriptione decenniali, vel vicenniali excluduntur, & statuitur has non excludi præscriptione minori, quàm 40. annorum; dixi, non omnes; quia contra præscriptionem triennem non fit hæc exceptio, ut patet ex ipsis verbis legis, ibi: *usucapione tamen triennij, vel quadriennij præscriptione, in suo robore durantibus*; sub hæc ab eo, quod dictum est, actiones, quæ competunt loco religioso, non ordinario tempore decenni: vel vicenniali excludi; sed requiri, & sufficere tempus longissimum, nempe 40. annorum, subjungit lex alteram exceptionem Ecclesie Romanae, & statuit, quod contra istam non sufficiat præscriptio temporis etiam longissimi, seu quadragenaria; sed requiratur centenaria; quæ expositio maximè confirmatur ex eo, quod hæc Authentica desumpta sit ex Novella 9. Justiniani, quæ de præscriptione temporis longissimi loquitur; ergo ut concordet Novellæ, intelligi debet exceptio Ecclesie Romanae ab eo, quod dicitur de præscriptione temporis longissimi contra alias Ecclesias, ut scilicet in hoc excepta sit Ecclesiâ Romana.

2402. Ad rationes in contrarium Resp. quando in jure dicitur, contra Ecclesiam Romanam non valere præscriptionem, nisi centenariam, intelligi de præscriptione immobilium; tum quia triennialis, ut dictum est, etiam posita illa exceptione Ecclesie Romanæ, durat in suo robore per dict. Authent. & eò solum respicit, ut illam eximat à tempore longissimo, quod sufficit contra inferiores Ecclesias; tum quia textus in c. *ad audientiam* expressè procedit de casu præscriptionis censu annui, ibi: *concessisse singulis annis 40. solidi denariorum*; census autem annui veniunt appellatione immobilium ex n. 2396. ergo; eodem sensu accipiendum est c. *Cum*

vobis; nam ibi non agebatur de re nobili, sed de præscriptione *subjectionis*, quam ex nobium Gandersheimense allegabat contra Ecclesiam Hildesensem, quæ immediatè spectabat ad Ecclesiam Romanam, ut notat Gonzalez in cit. c. *Cum vobis*, n. 6.

2404. Præter dicta not. 1. ut præscriptio triennalis procedat, requiri non solum bonam fidem, sed etiam titulum, haberi ex L. *Celsus. ff. de usucapionib. & ex L. nullus C. de rei vindicat. & notavit Covarr. aliis relatis ad reg. possessor. 2. p. §. 2. n. 5. Molin. tr. 2. D. 68. Lessius l. 2. c. 6. d. 7. n. 22. Paul. Layman l. 3. sum. sect. 5. tr. 1. c. 8. n. 23. Sanchez l. 2. sum. c. 23. n. 94. an autem possit esse titulus solum *presumptus*, vel debeat esse saltem *coloratus*, vel *existimatus*; constat ex ante dictis.*

2405. Not. 2. triennium, requisitum pro præscriptione rerum mobilium, intelligendum esse, cum mobilia *per se* præscribuntur; fecus si *accessoriè* præscriberentur; nam præscripto principali v. g. fundo, fructus ex illo percepti præscripti sunt, ut constat ex L. *eos 26. in fine, C. de usuris*, tamen triennium non decurrerit; ita Sanchez cit. n. 95. excipe tamen *res furivas*, & *vi occupatas*; nam cum habeant vitium, non præscribuntur tempore ordinario, de quibus V. dicta à n. 2301.

2406. Not. 3. in præscribendis fructibus alicujus fundi, bona fide possessi, titulum generalem *pro suo*, sufficientem esse; quia hi accessoriè ad fundum præscribuntur, ut docuit Baldus L. 1. n. 8. *Cod. de usuris*, & fructibus legatorum; Covarr. l. 1. *variar. c. 3. n. 7. conclus. 4.* Cardin. Fuschus tom. 4. *conclus. 489. n. 4. & conclus. 492. n. 18.* & Sanchez. l. 2. *Decal. c. 23. n. 94.*

2407. Not. 4. quando supr. n. 2404. diximus ad hoc, ut mobilia præscribantur triennio, præter bonam fidem requiri etiam *titulum*, non excludi eorum præscriptionem *sine titulo*, nisi pro tempore *ordinario*; non autem longissimo 30. annorum; sic ex communi sententia Molina tom. 2. D. 68. in fine; Lessius l. 2. c. 6. d. 7. in fine; Layman cit. c. 8. n. 28. arg. L. 3. *C. de præscript. 30. vel 40. annorum.* Si enim ibi cavetur immobilia eo temporis decursu præscribi, tacitè supponitur mobilia eo-

dem præscribi debere, cum præscriptio immobilium difficilior sit.

DUBIUM II.

De triennali præscriptione beneficiorum.

2408. DE hac extat talis regula Cancellariæ, quæ est 33. & communiter vocatur *de triennali*, cujus verba sunt: *si quis quacunquè beneficia Ecclesiastica, qualiacunque sint, absquè simoniaci ingressu, ex Apostolica, vel ordinaria collatione, vel electione, & electionis hujusmodi confirmatione, seu presentatione, & institutione illorum, ad quos hujusmodi beneficiorum collatio, provisio, electio, & presentatio, seu quavis alia dispositio pertinet, per triennium pacificè possederit, dummodo in beneficijs, si dispositioni Apostolica ex aliqua reservatione generali in corpore juris clausa, reservata fuerint, se non intruserit, super eisdem beneficijs taliter possessis molestari nequeat, nec non impetrationes de beneficijs ipsis, sic possessis, factas irritas, & inanes censeat decrevit antiquas lites super illis motas, penitus extinguentes.*

2409. Ex hac regula habetur, quod præscriptio longi temporis, de qua in seqq. commutata sit in triennem, sed habentem 8. condiciones in regula expressas, inter quas est *possessio bonæ fidei* (nam sine bona fide nulla præscriptio procedit ex num. 2331.) quæ, cum sit conditio generalis in hac materia; illi regulæ hoc ipso tacitè inest; & quamvis aliqui velint, non requiri bonam fidem (quod Rota sic quandòque judicaverit) rectius distinguitur, Rotam egisse de bona fide *juridica*; non *Theologica*; & judicaturam ejus accipiendam de illa; non ista; quia jus sacrum non præstat beneficium possessioni *cum peccato*.

2410. Altera conditio est, ut beneficium ab eo possideatur; atquè adeo exigitur ejus *possessio*; de qua jam supra dictum est; tertia conditio est, ut sit possessio *pacifica*; hæc autem est, quando habetur *bene-*

sine ulla lite : unde possidere pacificè beneficium, juxta regulam Cancellariæ de triennali possessione, est idem atque illud possidere absque ulla lite, ut colligitur ex Azor p. 2. l. 7. c. 35. quo habetur, illam definire *pacificam* esse, si vel ejus Vicario lis mota est super tali beneficio : quarta est *possessio per triennium continuata*; circa quam continuationem dubitari potest, an talis uti possit Accessione temporis, quo ejus Antecessor beneficium pacificè possedit licet in ejus favorem renuntiatio facta esset? Resp. quod non, quia ad hoc, ut juvaretur accessione illius temporis, deberet *vi juris in ipsum Antecessore translati* continue possessionem; at hoc in dato casu non contingit; quia jus Antecessoris *renuntiatione* extinctum est; & jus successoris est *vi nova collationis*, vel institutionis.

2411. Quinta conditio est, ut, quod possidetur, sit *beneficium Ecclesiasticum*; in his igitur, quæ non sunt beneficia Ecclesiastica, non videtur procedere; nec, esto sint, si non possideantur ab his, qui ea habent; ex quo dubitatur an regulæ locus sit *in Officijs Ecclesiasticis*, quæ non sunt beneficia Ecclesiastica? 2. in Abbatijs, & similibus dignitatibus, quas obtinent Abbatiæ, Præpositæ, & similes? Videri tamen potest, affirmandum; ratio sumitur ex eo, quod dicta regula *de triennali* videatur desumpta ex decreto Concilii Basil. *sess. 21.* ubi dicitur: quicumque non violentus, sed habens coloratum titulum, pacificè, & sine lite *Pralaturam, dignitatem, beneficium, vel officium* triennio proximo, &c. Cæterum in hoc rectius spectatur stylus Curie Romanæ.

2412. Sexta conditio est, ut sit possessio cum titulo *colorato*, qualis jure communi est Apostolica, vel ordinaria beneficii collatio, vel electio, ac ejus confirmatio, aut præsentatio, & secuta institutio; de quo plura Sanchez l. 2. *Moral. c. 1. dub. 21.* quid porro veniat nomine tituli *colorati*? diximus num. 2332. Plura verò de tit. *colorato* perquam utilia ad usum hujus regulæ tradit Sanchez l. 2. *consil. c. 1. d. 29. à num. 1.* Septima est, *ne ingressus in beneficium simoniacus sit*, intellige simoniâ per ipsum

beneficiatum commissâ; non per alium. Octava est, *ne sit intrusus*, ibi: *duomodo in beneficijs, si dispositioni Apostolica ex aliqua reservatione generali, in corpore juris clausa, reservata fuerint, se non intruserit.*

Quæstio est, quis censeatur *intrusus*? 2413. Ad hoc communiter respondetur, quod *intrusus censeatur*. 1. qui sine auctoritate ejus, cujus est beneficium conferre, se in beneficium immittit; 2. qui sine titulo se in beneficij administrationem insert. 3. qui post electionem, ante confirmationem, beneficium administrat; 4. qui beneficium retinet, postquam per sententiam Judicis ab eo est amotus, nisi ab ea sententia jure provocaverit. 5. qui cum excommunicatione, vel suspensione, aut interdicto ab officio beneficium adeptus fuerit: 6. qui per Judicis sententiam declaratus est violenter beneficium occupasse, & sic titulum canonicum, quem habebat, amisisse; juxta c. *eum, qui, de præbend. in 6.*

Aliqui censent septimum *intrusio-* 2414. nis modum esse, si quis possessionem beneficii, a Pontifice concessi, accepit, *signatâ solâ supplicatione*, seu acceptâ solâ signaturâ, etiam literis *non expeditis*; & hoc propter recentiores Pontificum constitutiones, quibus id nondum constitutum fuerat. Unde, siqui ex antiquioribus Scriptoribus in negativam abierunt; ex eo factum esse credendum est, quod constitutiones dictæ in ipsorum Provinciis nondum fuerint receptæ.

Difficultas est, an per ejusmodi 2415. Possessionem triennem, munitam dictis conditionibus requisitis, possessore beneficij reddatque securus in utroque foro? de foro externo communis affirmat ex verbis regulæ, ibi: *super eisdem beneficijs, taliter possessis, molestari nequeat*; de foro conscientie alii dubitant, volentes, illum per talem possessionem acquirere possessionem, & exceptionem, qua se tueri valeat bonâ conscientia contra se molestantes; non tamen *verum titulum*, prout videtur sentire Castropalaus tom. 2. D. 2. p. 33. à num. 2.

Pro

2416. Pro resolut. not. in casu, quo talis beneficiatus beneficium accepit per collationem, vel electionem confirmatam, sed nulliter, propter occultum aliquod impedimentum, impedimentum hoc posse se tenere ex parte collationis; vel ex parte Collatarii, incapacis ad recipiendum beneficium in titulum, per collationem, electionem, &c. Not. 2. impedimentum illud, si sit meri juris Ecclesiastici, posse esse vel tale, in quo Pontifex aut nunquam, aut raro admodum dispensat; vel in quo solet, & frequenter dispensat. Not. 3. si impedimentum tenet se ex parte ipsius collationis, illud posse esse vel tale, quod sit exceptum in tali regula, puta, si intervenit in collatione *simonia*; si *intrusio*, &c. vel, quod non sit exceptum; puta, si quidem intervenit *simonia*, sed commissa *per alium*, ignorante beneficiario; his præmissis:

2417. Quæstio est, an, qui recepit beneficium ex collatione v. g. sed irrita propter impedimentum occultum, juvetur hac regula etiam in foro conscientiæ, si beneficium possedit triennio cum conditionibus requisitis? Sanchez l. 2. *Consil. moral. c. 1. d. 31. num. 20.* videtur tenere, omnes beneficij possessores triennales, juvari hac regulâ, consequenter triennali possessione, juxta conditiones requisitas, obtinere deinceps tale beneficium in verum titulum, modò titulus *coloratus*, ex quo possident (puta collatio, electionis confirmatio, &c.) non sit irritus vel propter *simoniam*, vel *intrusionem*, vel *reservationem in corpore juris clausam*, & nullitas non proveniat ex impedimento incapacitatis personæ possidentis beneficium, in qua Pontifex dispensare non solet.

2418. Unde *num. 21.* docet, quòd, si conjugatus, vel merè laicus, vel bigamus, recipiat beneficium, & possideat triennio, non, juvetur hac regula. Ratio, quia licet non excipiantur hi in regula at regula loquitur de capacibus beneficii Ecclesiastici; hi verò sunt omnino incapaces, in cujus signum nec accipere possunt beneficium, & si antea acceperant) nempe ante matrimonium, vel bigamiam) eo ipso perdunt, quia sunt incapaces, acquirendi & retinendi; similiter hæreticus acceptans

beneficium, & possidens triennio, non juvatur hac regulâ, quia in hunc non cadit vera possessio; item, quia ob id repellitur *simoniacus*, quia reputatur ut hæreticus: ergo à fortiori hæreticus; sic ille, quo habetur juxta P. Sanchez non ob stare quod vis impedimentum inhabilitans ad recipiendū beneficium; sed omnino inhabilitans, atque *non solitum* dispensari à Papa. Hinc *n. 21.* excommunicatum, vel irregularem non censet *omnino* incapacem beneficii; nam licet non possit tempore excommunicationis obtinere beneficium, vel tempore irregularitatis; potest tamen, obtentum antea retinere; de quo etiam videri potest Haunold. *tom. 5. a n. 284.* & apud eum Cardinalis de Lugo.

2419. Ex his deduci potest 1. in pluribus casibus, usum huius regulæ, plurimum prodesse; & multos juvari, ut exacto possessionis triennio, cum requisitis tamen conditionibus, juventur, & etiam in conscientia securi reddantur, ut notat Haunold. *cit. n. 284.* & deinceps possideant vero titulo, hac triennali possessione præscripto; unde censet idem Author, & meritò, quando generaliter dicitur quod *beneficium Ecclesiasticum non possit licite sine institutione canonica obtineri*, ut habetur Reg. 1. *de reg. jur. in 6.* intelligendum esse, quando præscriptio non fundatur in titulo colorato; quo fit, cum dicitur: titulum ad beneficium non posse præscribi, hoc limitandum esse, ut non procedat de triennali possessione legitime completa, secundum conditiones ad eam requisitas.

2420. Et quoniam incompatibilitas beneficiorum non est impedimentum, quo jam obtinens unum beneficium, v. g. sufficiens decenti sustentationi, vel unum curatum: reddatur omnino incapax ad habendum simile, nec etiam tale, ut in eo Pontifex dispensare non soleat; censet Gomez apud Azor, ut refert Haunold. *cit. n. 687.* habentem beneficia incompatibilia, hac regula juvari, ac defendi posse; quam cum glossa antiqua huius regulæ, Calziodoro, Gomez & aliis approbat Sanchez *cit. a n. 29.* modò post acquisitionem utriusque beneficii incompatibilis cateròquin (secutum sit trienium; secus si antea possedit unum beneficium, & post acquisitionem alterius non sequitur triennium; quia non juva-

juvatur hac regula; sic Gomez q. 10. in fine, dicens sic decidisse Rotam; & cum illo Sanchez n. 30. qui pluribus locis notat, licet impedimenta quædam, obstantia beneficiorum receptioni, faciant etiam titulum, non esse coloratum (ut defectus potestatis in conferente, privatio iure inducitur, excommunicatio, irregularitas, &c.) in ordine ad alios juris effectus; non tamen in ordine ad effectum hujus regulæ, nisi sint intercepta.

DUBIUM III.

De tempore requisito ad legitimam prescriptionem immobilium.

2421. **S**upponend. jure communi prescriptionem longi temporis esse inter presentes 10. inter absentes 20. annorum; & hanc eodem jure sufficere ad prescriptionem immobilium suppositis cæteris quoque conditionibus ad legitimam prescriptionem requisitis; quo habetur immobilia privatorum prescribi possessione longi temporis, munita cæteris quoque conditionibus; habetur §. *Immobiles, institut. h. t. ibi: immobiles verò per longi temporis possessionem* (id est, inter presentes decennio, inter absentes viginti annis) *usucipiuntur*; & toto tit. præsertim *L. ult. C. de prescript. longi temporis*. Ex dictis porro juriibus sequitur tempus ordinarium prescriptioni immobilium *contra presentes*, esse tempus longum, nempe 10. *contra absentes*, 20. annorum, juxta exceptionem notatam in præmissis.

2422. **Q**uestio autem est. 1. qui *presentes*, & *absentes* censeantur ad effectum prescriptionis? respondet Molina *tom. 1. tr. 2. D. 69. ex L. ult. C. de longi temp. prescript.* statuente, *eos presentes censeri*, qui in eadem provincia commorantur; sive res prescribenda in eadem sit provincia, sive non; hoc tamen (inquit ex *gloss. & Bart.*) verum erat, quando provinciæ per Præsidentem unum, communemque omnium Judicem regerantur: verumque etiam esset hodie, si provinciæ aliquæ simili modo regerantur: quia tamen hodie singulæ civitates habent ut plurimum suos supremos Judices, quorum jurisdictio, certis quibusdam locorum terminis clauditur, spatiumque integrum jurisditionis, Latini *conventum* dicebant; hinc est, quod hodie illi censeantur *presentes*, qui in eodem habitant;

Tom. II.

illi verò, qui in diversis ejusmodi partibus, seu conventibus degunt. Zoësius l. 7. *in Cod. tit. 33. presens*, inquit, *dicitur*, qui in eadem provincia cum parte adversa domicilium habet, ut conveniri possit, & interrumpi possessio, sive res ibi sit, sive alibi; *absens*, quando alteruter in alia provincia habet domicilium, *L. fin. h. t.* ubi in annotationibus lit. A. additur, quod is, qui in diversis provinciis domicilium habet, in omnibus pro presentè habeatur, *L. ult. C. h. t.*

Questio 2. est, quid dicendum, si is, contra quem prescribitur, partim presens, partim absens fuerit? Resp. ex Authent. *Quod si quis. C. de long. temp. prescript.* ibi: *quod si quis quibusdam presens sit, quibusdam absens, adiciuntur ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens.*

Questio est. 3. an prescriptio temporis ordinarii procedat hodie, etiam in rebus mobilibus, & immobilibus *Minorum*? De hac *quest. L. ult. C. in quibus causis restit. in integr. non est necess.* sic loquitur: *humanus est, latius eandem legis interpretationem extendere in omnibus casibus, in quibus vetera jura currere quidem temporales prescriptiones adversus minores concesserunt, per in integrum autem restitutionem eis subveniebant: eas ipso jure non currere. Melius etenim est, intacta eorum jura servari, quam, post causam vulneratam, remedium querere*, videlicet exceptionibus 30. vel 40. annorum in suo statu remanentibus; quo habetur res illas *Minorum* nec cum titulo prescribi tempore ordinario.

Not. autem, me dixisse immobilia prescribitum titulo tempore ordinario, nimirum longo, 10. vel 20. annorum. Nam *sine titulo* nec res mobiles privatorum prescribuntur, nisi tempore 30. annorum, atque adeo longissimo, prout habetur *L. si quis 8. C. de prescript. 30. annor.* ibi: *si quis emptionis, vel donationis, vel alterius cujuscumque contractus titulo rem aliquam, bona fide per decem, vel viginti annos possederit, & longi temporis exceptionem contra dominos ejus, vel creditores, hypothecæ ejus præcedentes sibi acquisiverit, posteaque fortuito casu possessionem ejus rei perdidit, posse cum etiam actionem ad vindicandam rem eandem habere sancimus*; hoc enim & veteres leges (si quis eas rectè inspexerit) sanciebant. Si enim prescriptio immobilium *defectu tituli*

Kkkk

remo-

removetur à tempore ordinario, à fortiori id sequitur de præscriptione mobilium; cum longè pronius sit in hac, ex tali defectu, præsumi malam fidem.

2426.

Ab eo autem, quod diximus *n. 2421*. excipe immobilia Ecclesiarum, Romanâ inferiorum; nam adversus Ecclesias, Romanâ inferiores, in immobilibus non præscribitur, nisi annis quadraginta, consequenter tempore longissimo, 40. annorum. Et quamvis olim, ut censet Pirhing. *h. v. num. 92.* sufficerent anni. 30. ut colligitur ex *16. q. 3. c. Quicumque* 4. ibi: quicumque Episcopus alterius Episcopi diocesim per *triginta annos*, sine aliqua interpellatione, possederit, quamvis secundum jus legis, ejus non videatur esse diocesis, admittenda non est contra eum actio reposcendi. Sed hoc intra unam Provinciam: extra verò nullo modo, ne dum diocesis defenditur, provinciarum termini confundantur; & *c. placuit. 8. ead. caus. & quæst.* ibi: ut res & privilegia, quæ Dei Ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & sive à divæ recordationis Imperatoribus, sive ab aliis Dei cultoribus in Scriptis donata, & ab eis per annos 30. possessa sunt, nequaquam à potestate præsulum eorum quæcunque persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: sed sint omnia in potestate, ac jussu Præsulis Ecclesiæ, quæcunque *intra 30. annorum spatium* ab Ecclesiis possessa fuisse noscuntur: quamvis, inquam, olim sufficerent *anni 30.* hodie tamen requiruntur, & sufficiunt contra illas (secluso privilegio) anni 40. intellige cum exceptione, de qua supra; constat *1. ex dict. n. 2398.* ex Authent. *quas actiones, ibid. relatâ.*

2427.

Deinde etiam ex *c. de quarta. 4. h. v.* ubi Alexander III. ait: *de quarta decime, & oblationis defunctorum Clericus ab impetitione Episcopi, quadragenalis præscriptione temporis, se posse tueri videtur, nisi fortè interim pastoralis Sedes caruisset Pastore, qui jura Ecclesiæ suæ exigere debuisset. Nam Romana Ecclesiæ triennalem præscriptionem, contra Ecclesiam, non admittit.*

2428.

Dixi: ut *immobilia* Ecclesiarum inferiorum præscribantur, requiri nunc, & sufficere 40. annos, suppositis cæteris conditionibus, & *secluso privilegio*; quædam enim Ecclesiæ, & loca religiosa, privile-

gia sunt. Nam adversus Monasteria Ordinis S. B. Benedicti, & Ordines eorundem privilegiis gaudentes, requiruntur 60. anni juxta privilegium Eugenii Papæ apud Less. *l. 2. de Jure, & justit. c. 4. d. 3. n. 25.* Legata, donata, vendita civitatibus, quæquæ ad Coronam Regni, vel Principatum, aut Provinciam spectant, centum itidem annos requirunt, ut præscribi possint juxta *L. ut inter, c. de sacros. Eccles.* in Germania adversus Monasteria Ordinis Cisterciens. S. Bernardi, requiruntur anni centum, ut tradit Haunold. *rom. 1. tr. 5. num. 300.* ubi addit, hoc ultimum Ordinibus Mendicantibus à Leone X. & Pio IV. concessum esse, ratione immediatæ subjectionis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Sedi Apostolicæ, sub cujus protectione suscepti sunt.

Dixi. 2. *Ecclesiarum inferiorum.* Nam contra Ecclesiam Romanam immobilia non præscribuntur nisi possessione centenariâ, constat ex dict. *n. 2398.* ad eoque non sufficit quadragenaria, excepto casu unico, de quo agitur *c. fin. h. v. in 6. & si post mortem*, ubi dicitur: si aliqui hæretici decefferint (qui, dum vixerunt, Catholici putabantur, & bona ipsorum à filiis eorum, aut nepotibus, vel quibuscunque etiam extraneis hæredibus Catholicis 40. annis bona fide possessa fuerant) postea molestandi non sunt, *tametsi ea bona ad Ecclesiam Romanam pervenire debuissent.*

A communi regula, contra Ecclesias Romanâ inferiores, immobilia præscribi 40. annis, non autem minori tempore, casus specialis excipiendus est, de quo agitur *c. placuit. 1. h. v.* ubi dicitur, quod, si quispiam Prælatorum, locum aliquem, ad fidem Catholicam converterit, & per triennium tenuerit, non repente Episcopo, ad quem de jure pertinet, ulterius repeti non possit; excipiuntur tamen duo casus, ubi hoc non procedit. 1. si Ecclesia Cathedralis vacaverit, non præjudicatur ei, quò minus constituto Episcopo locus repeti queat; deinde, si Episcopus ab hæresi ad fidem Catholicam redierit, ex tempore reditus triennium ipsi conceditur ad repetendum locum, qui ad Ecclesiam Cathedralium pertinet.

Ex hoc textu habetur, si Episcopus hominès à fide alienos, licet olim spectaverint ad alienam diocesim, per se, vel suos reducat ad fidem, & subjectionem alias Ordinario debitam, & triennio in ejus loci possessione per-

perseveret, veteri Ordinario illos ad suam jurisdictionem non repetente, sed tacente (etiam Sede non vacante) territorium illud contra tacentem præscribi sic, ut deinceps non ad veterem Dicecesin, sed præscribentis pertineat; quod obtinere potest in casu, quo terræ fidelium, temporum, aut bellorum iniquitate, per Turcas, vel Hæreticos abreptæ, ac à debita subjectione, & vera fide alienatæ, justis Catholicorum Principum armis recuperantur. Dixi: *Sede non vacante*; nam vacante Sede contra illam non curret præscriptio, ut dicemus inferius. Unde etiam in ipso textu insinuat, quòd dictæ præscriptioni non esset locus, si etiam talis loci hominibus à vera fide lapsis ipse Episcopus ab eadem defecisset, nisi, postquam talis Episcopus ad fidem Catholicam reversus, ex die, quo conversus est, intra triennium eos homines, qui ad Cathedram ejus pertinebant, non revocaret.

DUBIUM IV.

De præscriptione contra Ecclesias, ac earum bona.

2432. **E**X dictis constat, res mobiles Ecclesiarum, etiam Romanæ, præscribi triennio suppositis cæteris conditionibus ad legitimam præscriptionem requisitis; ratio sumitur à n. 2400. quòd à fortiori procedit, etiam de Monasteriis, & locis cæteròquin privilegiatis in n. 2428. Constat 2. res immobiles, etiam Ecclesiarum Romanæ inferiorum, & non exceptarum Privilegio, quæ privilegiatæ non sunt, non præscribi tempore longo, seu Ordinario, sed solum longissimo 40. annorum ex n. 2426. & hanc sufficere, sed juxta dicta à n. 2429. non autem minori, extra casum, de quo n. 2430. & seqq. Beneficia verò possessione triennali, juxta explicationem regulæ de triennali; à n. 2408. quibus prænotatis:

2433. Quæstio est, an una Ecclesia contra aliam præscribere valeat, & quanto tempore? videtur enim quòd non; quia privilegiatus regulariter non utitur Privilegio contra pariter privilegiatum; cum ergo quælibet Ecclesia gaudeat Privilegio, quòd contra

Tom. II.

ipsam non præscribatur, nisi possessione quadragenaria; Ecclesia, contra quam minori tempore (decennali v.g. vel vicennali) præscribit altera, non poterit huic pariter privilegiatæ opponere suum Privilegium, vel uti suo Privilegio contra ipsam, utpote pariter privilegiatam; ergo una Ecclesia minori tempore, quàm quadragenario præscribet contra alteram potest.

Nihilominus dicendum, valere quidem præscriptionem unius Ecclesiæ contra aliam, sed solum quadragenariam; probatur ex c. ad aures 6. h. t. ubi, cum inaudisset Pontifex, duas Ecclesias litigasse super decimis, quas una earum in alterius Parochia, 40. annis possedit: respondit, de jure meliorem esse conditionem possidentis; quia quadragenalis præscriptio omnem prorsus actionem excludit. Altera verò pars præter dicta etiam habetur in c. Illud 8. eod. ubi refertur Pontifex adversus Ecclesias, præscriptionem, 40. annis minorem, ab Ecclesia Romana non admitti, licet quidam Canones comprobent tricennale. Verum si de præscriptione, & interruptione fuerit mota quæstio, ab utraqùe parte testes recipi debent, & si probata fuerit interruptio, præscriptio non tenebit. Similiter inter duos Abbates ortam de finibus contentionem jubet agrimenforis definitione terminari in præsentia Judicis, 40. tantum annorum præscriptione utriqùe parti servatâ; ut habetur c. Quia 9. eod.

Ex his decisionibus habetur. 1. valere præscriptionem immobilium unius Ecclesiæ contra aliam; 2. non tamen minori tempore, quàm quadraginta annorum; excipe casum, de quo num. 2430. ex c. Placuit. 1. h. t. Ad rationem dubitandi n. 2433. & cum dicitur, privilegiatum uti non posse privilegio suo contra æquè privilegiatum, & eo casu, conquassato hinc inde Privilegio, standum juri communi, id procedere tantum; quando uterqùe privilegiatus in specie concurrat in actu, & exercitio sui privilegii; in proposito autem non datur hujusmodi concursus, sed sola Ecclesia, contra quam præscribitur, privilegiata est, & in specie agit de usu, & exercitio sui privilegii circa quadragenariam præscriptionem, Ecclesia verò præscribens, licet aliàs in genere pri-

Kkkk 2.

vile-

vilegiata existat, ut non nisi quadragenariam præscriptionem patiat, nihilominus tamen, dum contra aliam præscribit, non exercet suum privilegium, nec ullum jure concessum est Ecclesiæ præscribenti, sed ei soli, *contra quam* præscribitur, ac subinde merito hæc contra illam privilegio uti potest; quia, propriè loquendo, cum non concurrant privilegia in specie, non concurrunt duo privilegiati, sed ille solus privilegiatus dicitur, qui in privilegiū ad actum reducit, juxta *L. ult. ff. ex quibus causis major.* sic Abbas in dict. c. *ad aures. num. 3.* Felinus *ibid. numer. 29. & alii.*

2436. Præter hæc not. quando in c. *illud* dicitur: *licet quidem canones comprobent triennemem*, nimirum præscriptionem immobilium contra Ecclesias (intellige Romanâ inferiores) notari, quod datâ contrarietate, seu varietate canonum recurrendum sit ad Ecclesiam Romanam, & tenendum, quod stylus Curie illius servat, c. *ex literis, de constit. & c. quam gravari, de crimin. falsi*; Canones autem illi, qui etiam adversus Ecclesiam admittunt præscriptionem *triennemem*, habentur 6. q. 3. c. 1. & 2. qui hodie non tenent; quamvis saluum maneat, quod supra c. 1. statuitur, ut Episcopus, qui locum alienæ Diæcesis ad fidem convertit; intra triennium illum possit præscribere contra aliam Ecclesiam, de quo V. num. 2430.

2437. Not. 2. privilegium, ne immobilia Ecclesiarum minori tempore, quam quadragenario præscribantur, procedere. i. sive privatus, sive Ecclesia contra Ecclesiam præscribat; ex dict. à n. 2434. Deinde etiam procedere de præscriptione immobilium pertinentium ad Monasteria, Hospitalia, vel alia loca *Religiosa*; nam hæc omnia in materia privilegii veniunt nomine *Ecclesiæ*, ut alibi diximus, & constat ex Authent. *quas actiones*, à nobis relata superius n. 2398. tertio procedere, ne minori tempore præscriptio vim habeat contra actiones competentes Ecclesiæ, vel loco religioso, ex legato, vel donatione facta ad pias causas, ut constat ex ead. Authent. *quas actiones*; aliud est de bonis *Ecclesiasticorum*, non *Ecclesiasticis*, sed *patrimonialibus*; nam privilegium istud in hac materia concessum Ecclesiis, ea-

rumque bonis, non extenditur ad personas, nisi ratione bonorum, quæ *Ecclesiastica* sunt; non, quæ præciè *Ecclesiasticorum* sunt; sic Abbas in c. *Sanctorum b. t. n. 6.* & alii.

Not. 3. quandoque fieri, quod jus commune resistat præscribenti, & assistat contra illum agenti; quandoque autem resistat quidem illi; non assistat tamen illi; & tali casu dubitari, num exceptio præscriptionis, agenti v. g. petitorio in causa decimarum, ritè ac legitime opponatur? Sed hanc quæstionem resolvimus superius.

Not. 4. Privilegium Ecclesiæ Romanæ (quod contra ipsam non procedat, nisi præscriptio 100. annorum) intelligi de præscriptione, quæ *directè*, ac principaliter tendit ad præscribenda illius bona; non autem solum *indirectè*; puta, si contra Usufructuarium, qui jus utile habet in bonis Ecclesiæ Romanæ, salvo jure directo hujus; sic gloss. in c. *ad audientiam* 13. b. t. V. *Principaliter*; & Abbas *ibid. num. 22.* nam in tali casu sufficit præscriptio temporis ordinarii, cum non sit contra Ecclesiam; aliud est, si quis ex bonis alterius jus haberet nomine *Ecclesiæ Romanæ* percipiendi censum annuum; nam in hoc casu non procederet præscriptio, nisi centenaria; sic enim læderetur directè jus ipsius Ecclesiæ Romanæ; & de hac agitur dict. c. *ad audientiam.*

DUBIUM V.

De tempore, quo præscribitur adversus Principem, vel ejus Fiscum?

A D hujus quæstionis resolut. not. quin- que communiter statui classes bonorum Principi competentium. 1. quæ illi competunt in recognitionem supremæ ejus potestatis; & hæc nullo tempore præscribi possunt; ut dictum est supra n. 2313. 2. quæ ipsi ratione dignitatis, & specialis prerogativæ reservantur. 3. quæ sunt annexa coronæ Regni: 4. quæ pertinent ad Fiscum Principis; 5. quæ ipsi, ut privatæ personæ competunt; sic Covarr. in *Regul. Possessor. p. 2. q. 2. n. 7.*

Not. 2. ex bonis Principi competentibus ratione suæ dignitatis, reservata quædam esse, quæ Princeps nunquam communi-

municare solet, aut concedere ulli subdito; ut leges condere totum Regnum obligantes, monetam nomine proprio cudere, ad ipsum ultimam appellare, potestas procedendi in causa, appellatione remota, revocare sententiam, quæ transivit in rem judicatam.

2442. Quædam, quæ ad jurisdictionem Principis pertinent, & ab eo quandoquæ, etsi raro, subditis concedi solent; cujusmodi sunt vestigalia, & tributa imponere, legitimitate illegitimos, creare tabelliones, veniam ætatis minoribus concedere, infamiam restituere pristinae famæ, remittere poenam delicti, si pars adversa non sit læsa, punire malefactores ultimo supplicio; & universim ea, quæ ad merum, & mixtum imperium in quocunque gradu spectant. V. Castropalaus de Justitia in genere tom. 7. D. unica, p. 22. §. 14. & alii. Inter bona verò, quæ Principi competunt ratione coronæ, numerari saltus ferarum, prata, & pascua, prædia urbana, & rustica, castra, Urbes, &c.

2443. Not. 3. bona vacantia, & fisco denuntiata, sed nondum incorporata, esse illa, quæ fisco debentur ex morte alicujus sine legitimis hæredibus defuncti; nam illis deficientibus fisco succedere alio loco tradi solet; his prænotatis:

2444. Resp. 1. bona, quæ competunt Principi in recognitionem supremæ potestatis, nullo tempore præscribi; constat ex dict. n. 2313. & tradit Panormit. c. cum nobis. n. 12. de præscriptionib. Decius, cons. 303. col. Andr. Fachinæus l. 13. c. 81. Molina tr. 2. D. 74. conclus. 2. Lessius l. 2. c. 6. D. 12. num. 41. & habetur L. competit. C. de præscript. 30. annor. quia, ut rectè tradit Molina cit. D. 74. conclus. 3. præscriptio subditorum, omnem suam vim habet ex voluntate sui Principis, nequæ ad alia extendi potest, quàm ab ipso fuerit constitutum; non enim subditi aliis legibus, quàm sui Principis reguntur; at verosimile non est, imò nec rationi consonum, leges aliquas à Principe constitui, quibus subditi à recognitione suæ supremæ potestatis eximantur.

2445. R. 2. bona, quæ Principi competunt ratione suæ dignitatis, si sunt primæ classis, de quibus n. 2441. nunquam præscribi, propter eandem rationem, quæ data est præced. num. sic Molina cit. D. 74. se-

cus est de bonis secundæ classis in n. 2442. prout habetur in c. super quibusdam. §. præterea, de Verbor. significat. sic Covarru. ad reg. possessor. 2. p. §. 2. n. 8. & §. 3. à principio; Lessius l. 2. c. 6. D. 12. n. 41. Fachinæus l. 13. c. 81. & ad hanc præscriptionem sufficere tempus quadragenarium cum titulo, ut tradit Castropal. cit. §. 14. n. 7. ubi etiam assignat discrimen privilegii concessi Civitatibus, requirentis 100. annos, pro bonis competentibus ex hæreditate, legato, donatione, fideicommissio, empto.

2446. Resp. 3. bona Principi competentia ratione coronæ, ex hæreditate, legato, donatione, fideicommissio, empto, præscribi posse, sed tempore solum centenarium cum titulo; sine titulo, solum tempore immemoriali; quæ verò alio titulo, secus; ratio sumitur in hoc casu à Privilegio civitatibus concessio, quoad bona ex illis titulis; sic Castropal. cit. num. 8. & post illum Pirhing h. t. num. 104. sic enim sunt bona regni.

2447. R. 4. res fiscales, seu mobiles, seu immobiles, vacantes, & denuntiatas, contra Fiscum præscribi spatio quatuor annorum; ita constituit Constantinus Imperator in L. 1. C. de quadriennii præscriptione, ibi: notum est, à fisco quæstionem, post quadriennium continuum, super bonis vacantibus inchoandam non esse. In hac materia aliam quoque constitutionem edidit Zeno Imperator L. 2. C. eod. quæ in compendio habetur §. fin. instit. h. t. ubi etiam continentur, quæ Imperator illi adjecit, ibi: Edicto D. Marci cavetur, cum, qui à fisco rem alienam emit, si post venditionem quinquennium præterierit, posse Dominum rei exceptione repellere. Constitutio autem divæ Memoræ Zenonis (quam retulimus) bene prospexit iis, qui à fisco per venditionem, aut donationem, vel alium titulum accipiunt aliquid, ut ipsi quidem securi statim fiant, & victores existant, sive experiantur, sive convēniantur; adversus autem sacratissimum ærarium usquæ ad quadriennium liceat iis intendere, qui pro dominio, vel hypotheca earum rerum, quæ alienatæ sunt, putaverint sibi quasdam competere actiones. Nostra autem divina constitutio, quam nuper promulgavimus (& habetur L. 3. C. eod.) etiam de iis, qui à nostra, vel Vene-

rabilis Augustæ domo aliquid acceperint, hæc statuit, quæ in fiscalibus alienationibus præfata Zenoniana constitutione continentur.

2448. Circa istam dispositionem not. illam procedere de *fisco seculari*; nam quoad bona adversus *fiscum* etiam Ecclesiæ inferioris non procedit præscriptio, nisi quadragenaria, licet ei necdum incorporata sint, cum hoc universim procedat de actionibus *religioso loco* competentibus, ex c. 2. *h. t. in 6.* Jam autem loquendo de *fisco seculari*; not. 2. contra hunc, bona illi necdum denunciata, & ab alio bona fide possessa cum titulo, præscribi eo tempore, quo alia bona privatorum L. 18. *ff. de usu. cap.*

2449. Not. 3. cum dicitur, quod Dominus, aut Creditor non possit Emptorem convenire, sed debeat *Fiscum*, in rebus ab hoc emptis, intelligendum, ubi agitur de proprietate, vel hypotheca rerum emptarum à *fisco*; aliud enim est in emptore hereditatis, L. 41. *ff. de jure fisci*, ubi dicitur, quod talis debeat actionem, quæ contra defunctum competeat, excipere. Not. 4. contra actionem *fisco* competentem propter non solum vectigal, præscribi quinquennio L. 2. *C. de Vectigal. & commissis*; exceptionem autem pecuniæ non numeratæ, nunc *biennio*; *insit. de lit. obligat.*

DUBIUM. VI.

Quo tempore præscribantur jura spiritalia?

2450. Questio 1. est, quo tempore præscribatur contra *Beneficiatum*, cujus præbendam, seu beneficium alius possidet? Resp. cum titulo, & bona fide præscribi decennio inter præsentem; vicennio inter absentes, de *jure communi*, nimirum sicut privatorum aliorum bona immobilia, de quibus n. 2421. dixi, de *jure communi*; qualiter autem id fieri possit præscriptione triennali, speciali dispositione regulæ 33. Cancellariæ, expositum est à n. 2408.

2451. Questio est. 2. quo tempore præscribatur jus eligendi? v. g. Episcopum ad Ecclesiam Cathedralē, &c. Resp. di-

stinguendum, an, si *Glericus extraneus* sit præscribens, & agat de præscriptione juris eligendi, exclusis aliis, quibus id jure communi competit? an tantum cœligendi, nimirum cumulativè, cum illis concurrente? in primo, cum jus commune præscribenti hoc casu resistat, requiritur cum titulo colorato (v. g. Privilegii Apostolici) præscriptio quadragenaria; sine titulo, immemorialis, per c. 1. *h. t. in 6.* in secundo autem sufficiunt 40. anni sine alio titulo, modò probetur scientia, & patientia domini; nam hic titulus in juribus incorporalibus sufficit, ut notat gloss. in c. *cum Ecclesia*, de causa possess. V. *Brevitatem temporis*; nam in hoc casu præscribenti non resistit jus commune.

2451. Questio est. 3. quanto tempore jus patronatus præscribatur? Resp. distinguendum, an agamus de præscriptione contra Patronum? an, contra Ecclesiam, ut, quæ fuit libera, evadat patronata? In. 1. sufficit præscriptio temporis ordinarii; sic Molina D. 70. & 75. *Less. l. 2. c. 6. D. 10. n. 3.* Layman. l. 3. *Summa, sect. 5. tr. 1. c. 8.* quia, si res rectè attendatur, in hac præscriptione non Ecclesiæ, sed privato, qui patronatum præterdit, præjudicatur. Ecclesiæ namque parum refert, hunc vel illum habere patronum; & fortè, qui possedit, utilior erit, quàm is, qui præterdit, minorque variatio evenit, si possidens in jure patronatus conservetur, quàm si eo dejecto alius tertius admittatur. Magis enim interest Ecclesiæ, ne absque ejus consensu novus fundatarius, aut emphyteuta mutetur, & tamen tempore ordinario diximus posse feudum, aut emphyteusim Ecclesiæ adversus privatum præscribi; ergo à fortiori poterit jus patronatus. Adversus Ecclesiam autem non præscribitur nisi quadragenario cum titulo, vel tempore memoriam hominum excedente, quia jus resistit huic servituti. Sed hoc spectato jure antiquo intelligendum est, nam juxta *Trident. sess. 25. c. 9. de reform.* omnis patronatus exclusus est, qui non fuerit ex fundatione, vel dotatione Ecclesiæ, & ex authentico documento, & aliis jure requisitis ostendatur; de quo ex professo agimus l. 5. *tit. 38.*

DUBIUM VII.

De præscriptione servitutum.

2453

EX servitutibus quædam sunt, quæ habent certum, & continuum usum, qualis est ducendæ aquæ; quædam, quæ discontinuum, ut est servitus itineris, actûs, viæ; quo posito: dicendum, omnes servitutes, siue habeant usum continuum, siue discontinuum, cum titulo colorato, præscribi longo tempore, nimirum decennio inter præsentés; vicennio inter absentes; prout habetur in *L. fin. C. de præscript. long. temp.* ibi: *nemo posthac dubitet, nequè inter præsentés, nequè inter absentes quid statuenndum sit, ut bono initio possessionem tenentis, & utriusquè partis domicilio requisito sit expedita quaestio, pro rebus ubicunquè positis, nullâ scientiâ, vel ignorantia expectanda, &c.* Eadem observando, si res non soli sint; sed incorporales, quæ in jure consistunt; veluti usufructus, & cæteræ servitutes. Ubi not. quòd in hac lege non agatur de acquirenda libertate à servitute; sed acquirendo jure servitutis; nam, ut quis eximatur ab onere passivo servitutis in fundo v. g. suo, & consequenter præscribat contra habentem tale jus, in præscribente non requiritur bona fides ab initio possessionis, ut diximus n. 2348. & 2378. at in hac lege requiritur, ibi: *ut bono initio possessionem tenentis*; not. 2. in hoc casu non requiri, quòd præscribens usum servitutis exerceat *sciente vero rei domino*; habetur ex ead. *L.* ibi: *nullâ scientiâ, vel ignorantia expectanda*; not. 3. sufficere titulum, quem quis habet à non domino; qui quasi Dominus constituit servitutem; not. 4. idem observandum, non tantum in servitutibus, quæ soli, seu rei corporalis sunt; sed etiam, quæ sunt incorporales, & in jure consistunt, ut usufructus, & cæteræ servitutes.

2454

Quæstio præterea est, an servitutes, habentes usum certum, & continuum præscribantur longo tempore, etiam sine titulo? 2. an etiam habentes usum discontinuum? Ante resolutionem, præter dicta, nota, reales servitutes, quæ absolutæ servitutes nominantur, nihil aliud esse, quam

jus quoddam prædiis coherens, vel urbanis, quæ habitandi causâ factâ; vel rusticis, quæ rusticæ rei serviunt, siue ruri siue in urbe; nequè enim loco, sed usu, & fine distinguuntur hæ species, *L. urbana, L. fundi, ff. de V. S.* ubi adverte ly prædiis coherens; nam si in rebus mobilibus constituantur servitutes, non sunt servitutes reales; si enim legatus est usus jumentorum, ut in fundo tantum meo, opus rusticum facerem, est servitus personæ: item què si mihi jus pascendi pecoris, in fundo tuo cessisti, *L. 4. & 5. ff. de servit. rustic. præd.* quia hic non prædii causâ; imò, licet prædii causâ, non tamen debetur à prædio; & ratio est, quia hæ servitutes, perpetuum usum exigunt, *L. servitutes. 14. ff. h. t.* quem res mobiles non præstant.

Advertend. 2. ad urbanam servitutem 2455
spectare, tignum immittere, stillicidium, flumen recipere, altius non tollere, prospectus, lumen, & alia, de quibus *instit. & ff. de verb. sign.* quod de servitute altius tollendi intelligendum videtur, quatenus continet necessitatem altius tollendi ædes suas, in commodum vicinarum ædium, ad avertendam fortè vim ventorum, deflectionem ardoris solis, *L. si arborem. 17. & §. interdum, ff. de servit. urbanis*; quomodo & stillicidium non recipere, servituti rectè attribuitur, cum oneri sit; non posse aquam ædibus suis delabentem recipere, sed eam ad vicini cisternæ, aut aræ commodum cedere, *L. 2. tit. cit.*

Advert. 3. rusticas servitutes esse, iter, 2456
actum, viam, & alia similia, ut habetur in *instit. h. t.* intelligendo hic per aquam aquæ ductum per fundum alienum, per fistulas, per digitos, aut canales, *L. pen. ff. de servit. rust.* & aquæ haustum ex puteo privato, fonte vè alieno, *L. 2. §. 1. L. 3. in fin. ff. eod.* quæ tamen & personales dicuntur, si personæ constituantur; quibus positus:

Ad. 1. Resp. comuniter affirmari à 2457
Jurisperitis ex *L. 10. ff. si servitus vindicetur*, ibi: *si quis diuturno usu, & longâ quasi possessione jus aquæ ducendæ nactus sit, non est necesse ei docere de jure, quo aqua constituta est, velut ex legato, vel alio modo, sed utilem habet actionem, ut ostendat per annos ferè tot usum se, non vi, non clam, non precario, possedisse*; cuius ratio

ratio videtur esse, quòd per hoc, quòd quis in alieno acquirat jus servitutis sibi debitæ, non præjudicetur dominio rei; consequenter ex usu diuturno facilius præsumatur continuata possessio, non juris, sed potius errore facti, ut colligitur ex L. 1. §. sed et si. ff. eod.

2458.

Dices: saltem in hoc casu necessaria erit scientia, & patientia domini; primò enim expresse dicitur: si aquam per possessionem eo sciente duxisti, ut habetur L. 2. C. de servitut. & aqua; 2. L. 16. ff. si servitus vindicetur, dicitur, si à te emi, ut mihi liceat ex ædibus meis in ædes tuas stillicidium immittere, & postea te sciente ex causa emptionis immisissum habeam, me ex hac causa utroque auxilio, & actionis, & exceptionis uti posse: 3. in dato casu requiritur patientia Domini; ergò etiam scientia; nam illa supponit istam. Anteced. est ex L. 6. ff. de acquir. poss. ibi: sed & si patiente eo edificavero, ego possessor ero effectus. Resp. N. illatum; ad 1. prob. Resp. ibi fieri mentionem scientiæ, non causa necessitatis, ut sine illa præscriptio servitutis non procedat; sed probationis, ne putetur clam facta, vel solum exprimeri speciem facti. Ad 2. Resp. ibi non agi de casu servitutis præscriptiæ; sed empta, ac titulo empti possessiæ, consequenter ex contractu, utique exigente scientiam vendentis. Ad 3. Resp. dist. ant. in dato casu requiritur patientia Domini, positiva. N. ant. privativa, seu negativa, C. ant. & N. conseq. ad prob. Resp. patientia positiva (domini, nimirum etiam eum scientia, quòd aliquid non debitum in se sua faciat alius) supponit scientiam C. negativa (quando scilicet præcisè re utenti nec clam, non vi, non precatio, nihil opponitur ab eo, cujus res est) supponit scientiam domini, N. dictam probat. hæc autem, non illa, necessaria est præscriptioni harum servitutum; quamvis etiam sufficiat patientia positiva, ut dicitur cit. L. 6. nec enim ex illa plus deducitur.

2459.

Ad 2. in n. 2454. Resp. negativè; nam istæ non præscribuntur nisi tempore immemoriali, intellige sine titulo; nam cum titulo præscribuntur & istæ longo tempore, non minus, ac habentes usum continuum; fatentur tamen DD. difficulter probari, quòd solum tempus immemoriale sine titulo sufficiat ad præscribendas servi-

tutes discontinuas; tamen enim L. 14. ff. de servitutibus, dicitur: servitutes rusticorum prædiorum corporibus accedere, incorporales tamen esse, & ideo usu non capi, vel ideo, quia tales sunt servitutes, ut non habeant certam, continuamq; possessionem; videtur tamen potius sequi, quòd nec tempus immemoriale sufficiat, quia sunt discontinuæ: nihilominus tamè videtur adhuc congruè probari; intelligendo ibi usucapionem jure veteri Pandectarum, quo supponebat pro acquisitione domini per continuationem veram possessionis; talis enim in servitutibus non est; unde ibi non negatur, posse acquiri jus servitutis possessione improprie dicta, seu quasi possessione (qualiter res incorporales possideri dicuntur) quòd id tempore ordinario quasi possessioni cum titulo, etiam Contrarii concedunt; idem concedendum erit possessioni tempore immemoriali; cum hæc stet loco alterius tituli: unde licet in his usus sit discontinuus; habent tamen æquè causam possidendi perpetuam, quàm ubi usus est continuus.

Ex dict. collig. 1. ad servitutes mixtas, quæ nimirum ab aliqua re debentur personæ (cujusmodi est usus, habitatio, usufructus) præscribendas, sufficere titulum, & bonam fidem temporis ordinarii, nimirum longi; sine titulo, tricennalis; prima pars est ex L. fin. C. de præscript. longi temp. & constat ex n. 2457. Collig. 2. servitutes merè reales (quæ scilicet à re rei debentur) ut aquæ ductus, oneris ferendi, &c. sive habeant usum continuum, sive discontinuum (nimirum per intervalla, quia pendent ab actione hominis, ut est servitus itineris, transeundi, ducendi jumentum, vel currum, per fundum alterius) cum titulo præscribi tempore ordinario, secus sine titulo; tunc enim requiritur tempus immemoriale, saltem, ubi non requiritur positiva scientia domini, de qua num. 2458. quæ enim fiunt tempore, & usu discontinuo, difficultus adverti possunt à rei domini.

Not. autem, inter servitutes merè reales alias esse positivas (alii vocant affirmativas) in quibus tribuitur jus aliquid agendi circa rem alterius v. g. immittendi tignum in parietem vicini, jus eligendi Prælatum in Ecclesia, præsentandi in beneficio vacante, &c. alias negativas, in quibus datur

datur jus alium prohibendi, ne quid agat, v. g. vicinum, ne alius ædificet ne fenestram in suo pariete versus meum aperiat, &c. de quibus nota, ad ejusmodi servitutes, præscriptione acquirendas, possessionem præscriptioni necessariam, incipere à die, quo alter vel actionem positivè exercet circa rem alienam; vel alterum positivè prohibet ab agendo, ut dictum est.

DUBIUM VIII.

De præscriptione obligationum, & actionum.

2426. **I**nter actiones, & obligationes alicui competentes aliæ sunt, quæ nascuntur circa delictum, ex titulo civili, contractu, vel quasi contractu; aliæ, quæ ex delicto, v. g. adulterio, peculatu, &c. not. autem ex dict. debita rerum mobilium, computari inter mobilia; & immobilium, inter immobilia. Loquendo autem de obligationibus, & debitis, atque actionibus tam mobilium, quam immobilium quæ competunt loco Religioso, constat a n. 2398. quid de his dicendum. Videtur tamen duplex difficultas opponi. 1. est, circa actiones, & debita rerum mobilium; nam res mobiles etiam Ecclesiarum, præscribuntur triennio, nisi laborent vitio, ut dictum est supra; ergo etiam eodem tempore præscribuntur debita rerum mobilium, cum, ut diximus, numerentur inter mobilia; sed hujus contrarium passim traditur, nimirum debita rerum mobilium æquè, ac immobilium præscribi cum bona fide contra Creditores spatio 30. annorum. Ratio sumitur ex L. 3. C. de præscript. 30. ann. & L. 1. §. ad hac, C. de annali except. speciales quædam actiones enarrantur, quæ poterant in dubium vocari; ibi: *nemo itaque audeat, neque actiones familia heriscunda, neque communi dividundo, neque finium regundorum, neque pro socio, neque furti, neque vi bonorum raptorum, neque alterius cujuscunque personalis actionis vitam longiorem esse triginta annis interpretari.*

2463. Ab hac dispositione solum excipitur actio hypothecaria, quæ non nisi præscriptione 40. annorum excluditur, quando rem hypothecæ subjectum possidet ipse debitor, aut hæres ejus; credens, non es-

Tom. II.

se hypothecatam; si autem alius, qui nec sit debitor, nec Creditor, nec alterutrius hæres præscriptione decenniali inter præsentem; vicenniali inter absentes; de quo V. Lex cum notissimi. 7. C. de præscript. 30. annor. §. 1. ibi: *quamobrem jubemus hypothecariam persecutionem, quæ rerum movetur gratiâ, vel apud debitores consentium, vel apud debitorum hæreses, non ultra quadraginta annos, ex quo competere cœpit, prærogari, nisi conventio, aut ætas intercesserit: ut diversitas utriusque rerum persecutionis, quæ in debitorem, aut hæreses ejus, quæque movetur in extraneos, in solo sit annorum numero.*

Et §. 2. ibi: *Sancimus, donec communis debitor vivit, non posse creditori anteriori triginta annorum exceptionem opponi, sed locum esse quadraginta annorum præscriptioni, quæ, dum ille vivit, merito anterior creditor confidit, utpotè apud debitorem ejus possessione, per posteriorem creditorem, constituta. Ex quo autem in facta sua debitor decesserit, ex eo quasi suo nomine possidentem posteriorem creditorem merito posse triginta annorum opponere præscriptionem, & secundum hanc distinctionem computationem temporum adhibendam, ut ex persona quidem sua posterior creditor triginta annos, per quos ipse post mortem possedit, opponat. Sin autem conjungere voluerit suæ possessioni, quam post mortem debitoris habuit, etiam tempus, quo vivente debitore, vel ipse creditor, vel communis debitor detinuit, tunc quadraginta annorum exceptionis jura tractari, & quantum deest ad quadraginta annorum possessionem, per quam & ipse debitor creditorem repellere poterat, hoc se possedisse ostendat. Eodem jure pro temporum computatione observando, etsi posterior creditor anteriori creditori offerre debitum paratus est, & is creditor longævam possessionis præscriptionem ei opponere conatur. Ex hoc habetur, quod, si res possideatur ab alio secundo creditore, cui res postea etiam hypothecata fuit, iste quoque non præscribat, nisi 40. annis, vivente adhuc communi debitore: hoc autem mortuo, præscribit 30. annis; quod, si velit computare tempus, quo vixit debitor, requiruntur anni 40. ad præscribendum.*

2364.

LIII

Resp.

2465. Resp. fundamentum dicendi, actiones civiles tam reales, quam personales, & obligationes, seu debita rerum etiam mobilium, quæ per actiones exigì possunt, non præscribi contra Creditorem, etiam bona fide, nisi spatio 30. annorum, defumi communiter ex L. sicut in rem. 3. C. de præscript. 30. vel 40. annor. ubi dicitur, quòd sicut in rem speciales, ita de Universitate, ac personales actiones ultra 30. annorum spatium minimè protendantur: sed, si quares, vel jus aliquod postuletur, vel persona qualicunque actione, vel persecutione pulsetur, nihilominus erit agentis triginta annorum præscriptio metuenda. Eodem etiam jure, in ejus persona valente, qui pignus vel hypothecam non à tuo debitore, sed ab alio per longum tempus possidente nititur vindicare. Quæ ergo antea non motæ sunt actiones, 30. annorum jugi silentio, ex quo jure competere ceperunt, vivendi ulterius non habeant facultatem.

2466. In hoc textu adverto. 1. quòd speciales actiones de universitate, ultra 30. annos non protendantur; 2. quòd pulsanti aliquem qualicunque actione, aut persecutione, opponi possit 30. annorum præscriptio; 3. idem esse, si rem hypothecæ subjectam non debitor, sed alius possideat, ut diximus paulò antè. 4. quòd si istæ actiones intra 30. annos, à die, quo ceperunt jure competere, motæ non sint, ulterius moveri non possint: his observatis mihi videtur. 1. vel non debere dici actiones rerum mobilium non contineri inter bona mobilia, ut tradit Haunoldus tom. 1. tr. 5. n. 317. & tamen vi dictæ legis sicut, non præscribi nisi tempore tricennali; vel non debere indefinitè dici eas annumerari bonis mobilibus, cum ipse concedat n. 238. hæc præscribi triennio.

2467. Placet autem limitatio, quam facit Pirhing h. r. n. 123. ubi tradit dictas actiones civiles tam reales, quam personales, seu debita rerum mobilium regulariter præscribi cum bona fide 30. annis; quod omnino verum est, cum hoc tamen addito, quod ibidem ponit: quambus aliqua minori tempore præscribantur; videtur autem posse hoc colligi ex ipsa L. sicut, ubi post ea, quæ retulimus ex ipsa num. præced. subjungitur: hæc autem actiones annis triginta continuis extinguantur, quæ

perpetuæ videbantur; non illa, quæ antiquis temporibus limitabantur; ergo lex aliquas excipit, quæ non excluduntur, seu non indigeant 30. annis; sed tantum illa, quæ speciales sunt, ut notavimus supra; & enarravimus n. 2462. ex L. 1. §. ad hæc C. de annali except. vel quæ aliàs perpetuæ erant.

2468. Altera difficultas est, an etiam actiones & obligationes contra Ecclesiam Romanam inferiorem præscribantur tempore 30. annorum? Resp. actiones & obligationes rerum immobilium, contra talem Ecclesiam non præscribi, nisi tempore 40. annorum; ratio sumitur à n. 2398. intellige illas, quæ aliàs excluduntur præscriptione decennali, vel vicennali; si enim aliàs præscribuntur minori tempore, quam decennio, adversus Ecclesias præscribuntur eodem tempore, quo adversus privatos, ut constat ex Authent. quas actiones, junct. gloss. V. durantibus, de quo V. n. 2398. & sic videtur etiam intelligendum, quod dicitur, actiones civiles mobilium non præscribi, nisi 30. annis; nimirum illas, quæ aliàs non excluduntur præscriptione decennali, vel vicennali.

DUBIUM IX.

De præscriptione delictorum.

2469. Cùm etiam dentur quædam actiones procedentes ex delicto, exquæ criminales, breviter etiam de illis dicendum venit; & 1. quo tempore præscribatur accusatio criminalis? 2. an id procedat in quovis delicto? 3. an idem dicendum veniat de exceptione adversus accusationem criminalem? 4. à quo termino incipiat tempus, huic delictorum præscriptioni sufficiens? Ad 1. Resp. omnem accusationem criminalem tolli, & præscribi tempore vicennali per L. 12. ff. ad leg. Cornel. de falsis, ibi: querela falsi temporalibus præscriptionibus non excluditur, nisi viginti annorum exceptione, sicuti cætera quoquæ ferè crimina; hinc accusanti de crimine commisso ante 20. annos jam elapsos, rectè, ac efficaciter opponi potest exceptio 20. annorum; quod communiter etiam traditur de inquisitione; tametsi crimen sit notorium, vel confessatum.

2470. Ad 2. Resp. negativè; ut insinuat ipse textus in dicta L. 12. ibi: sicut

cætera quoque ferè omnia; igitur aliquæ criminales actiones sunt, quæ excluduntur minori tempore, quam 20. annorum; sic de jure communi crimen *peculatus* præscribitur *quinquennio*, L. 7. ff. ad leg. Jul. peculat. ibi: *peculatus crimen ante quinquennium admissum, objici non oportet*; idem est de actione, vel accusatione *Adulterii, stupri, incestus, lenocinii*, &c. intellige, quoad pœnam temporalem, ex L. 29. ff. ad leg. Jul. de adulter. ibi: *hoc quinquennium observari legislator voluit, si Reo, vel reæ stuprum, Adulterium, vel lenocinium objiciatur*. Quid ergo, si aliud crimen, si quod objiciatur, quod ex lege Julia descendit: ut sunt, qui domum suam stupri causâ præbuerunt, & melius est dicere, *omnibus admissis, ex lege Julia venientibus, quinquennium esse præstitutum*.

2471. Verum huic responsioni adhibenda est aliqua limitatio. 1. ut intelligatur, accusationem *Adulterii* tolli *quinquennio*, quoad pœnam *temporalem*, seu *legalem*; non autem *spiritualem*; hinc propter *Adulterium* semper peti potest *divortium*, nisi *Reo* ab innocente dimissum, aut aliâ viâ *jus divortii* extinctum sit. 2. ut etiam quoad *temporalem* pœnam procedat solum de *adulterio præcisè*, nimirum, sine *incestu*, vel *stupro*; ubi enim est cum *incestu*, requirit præscriptionem 20. annorum, ex L. *querelam, cit.* si autem cum *stupro*, seu *violentia*, nunquam præscribitur per dict. L. 29. §. *fin.* ibi: *eum autem, qui per vim stuprum intulit, vel Mari, vel feminae, sine præscriptione hujus temporis, accusari posse, dubium non est; cum eum publicam vim committere nulla dubitatio est*.

2472. Præter hoc, delictis, quorum accusatio, vel denuntiatio, perpetuo durat, seu nullo tempore præscribitur, annumeratur etiam accusatio *Apostasie*; L. *Apostatarum, C. de Apostatis*; ibi: *Apostatarum Sacri-legum nomen singulorum vix continuâ accusatione incesset, & nullis finitâ temporibus hujusmodi criminis arceatur indagari*; & *crimen parricidii*, L. *fin. ff. ad legem Pompejam de parricid.* ibi: *eorum, qui parricidii pœnâ teneri possunt, semper accusatio permittitur*; & hoc extendunt aliqui ad omnia crimina *excepta*, ut est *crimen lætæ Majestatis, Hæresis, Assass-*
Tom. II.

finii, falsæ monetæ, Simonia, Abortus, suppositi partus, Concussionis.

Ad. 3. Resp. quod non; & hoc propter regulam generalem, ibi: *qua sunt temporalia ad agendum; sunt perpetua ad excipiendum*. Ad 4. Resp. quod à die commissi criminis, & non primum à die notitiæ, ut habet communior sententia (quamvis hoc posterius etiam non pauci, nec ignobiles teneant) quia regulariter præscriptiones, etiam ignorantibus currunt. Ad extremum nota, tametsi quædam actiones civiles ex criminalibus descendant, non tamen præscribi, sicut istas; sed tempore ipsis à jure constituto.

DUBIUM X.

De præscriptione feudorum, & emphyteusis.

2474. Quoad hanc materiam, quantum pertinet ad feudum, & emphyteusin Ecclesiasticam, quæstio proposita resolvi potest ex dictis; quoad alia feuda, quantum est ex libris feudorum, & seclusâ locorum consuetudine, vel pactis primæ concessionis adjectis, quæstio est. 1. an feudum à possessore bonæ fidei præscribat; contra verum Vasallum tempore ordinario? 2. an etiam in aliis casibus? 3. an præscriptio feudi contra verum Vasallum noceat etiam ejus filiis? 4. si quis per errorem investitus à vero domino possideat feudum bonâ fide tempore requisito? 5. si quis investitus esset per Procuratorem, qui per errorem credebatur habere mandatum speciale? 6. si quis possideret feudum ex titulo existimato, credens majores suos esse investitos? 7. an idem foret, si quis esset investitus à vero Vasallo, qui inconsulto Domino feudum alienavit? Ante respons. nota, quodlibet feudum contra quemcunque præscribi tempore immemoriali; id, quod tenet communis; quia in tali casu præsumitur titulus, & saltent non mala fides; quibus positis:

Ad. 1. Resp. affirmativè, nimirum inter præsentem decem; inter absentes viginti annis, supposito titulo comparationis, seu acquisitionis; ad 2. Resp. non nisi annis triginta; ratio sumitur ex lib. 2. feud. tit. 26. ibi: *si quis per triginta annos rem*
L III 2 aliquam,

aliquam, ut feudum, possedit, & servitium domino exhibueris: quamvis de ea re non sit investitus, præscriptione tamen triginta annorum se iuri potest; excipe tamen, nisi constaret de mala fide; tum enim constaret de substantiali defectu præscriptionis legitimæ. Ad 3. Resp. affirmativè, si feudum sit hæreditarium; non autem, si ex pacto, & providentia; ratio sumitur ex differentia feudi hæreditarii concessi pro se, & heredibus quibuscunque tam suis, quam extraneis maribus; alterum autem conceditur solum pro se, & liberis, seu filiis, nulla mentione facta heredum, quæ talium; jus enim nullum transit in hæredem, nisi quod habet is, cuius hæres est; igitur si is, cuius hæres sunt liberi, hoc est, cui succedunt liberi jure solum hæditario, non ut liberi, sed ut hæres, completâ præscriptione contra se amisit feudum, nihil ad illos transmittit; aliud est de his, qui vocantur in feudum ex pacto & providentia; non autem, titulo hæditario; sed jure sanguinis, &c.

2476. Ad 4. Resp. si dominus directus, errore ductus (puta ex præcedente aliqua promissione) investivit Titium; cum in re non deberet, feudum hoc à Titio præscribi cum bona fide, longo tempore; sic enim non deficit titulus, bona fides, & possessio per tempus jure definitum; quæ ratio militat in casu, quo quis investitus foret per Procuratorem, qui, justo investiti errore, credebatur habere mandatam speciale, ex quo patet ad 5. Ad 6. Resp. quod sic, quantum est ex tali titulo, si cætera non desint. Nam ad præscriptionem temporis ordinarii sufficit titulus existimatus per num 2367. Ad 7. Resp. quod sic, si foret possessor bonæ fidei; tunc enim non deficeret titulus coloratus, si justo errore sibi persuasit, Vasallum id posse; nam tali casu feudum, quæ tale 30. annis præscriberet contra ipsum dominum; colligi videtur ex l. 2. feud. tit. 42. §. Præterea. ibi: feudum alienatum non legitimè (nullâ obstante præscriptione) revocari potest; ergo secus; illâ obstante.

ARTICULUS ULTIMUS.

De impedimentis, & effectu præscriptionis.

2477. **N**on est dubium præscriptionem facilius impediri, ne vel incipiat legitimè; vel, si quidem rectè cepit, deinde vel aliquid deficiat, vel superveniat; ne continetur; vel deniquè per tempus aliquod suspendatur, eâ quidem lege, ut antè tempus cum eo, quo pendet præscriptio, non possit computari; sed solum cum subsequente, quo sublata est causa pendentis, & cursus hætenus impeditus, atque ut ajunt, sufflammat, rursus liber est.

q. i.

An præscriptio procedat contra non valentem agere?

2478. **D**E hoc agitur L. i. §. ne autem, C. de annali exception. ubi dicitur: præscriptio non currit, non valenti agere de jure, hoc est, jure obviantè, vel prohibente illi actionem, contra quem præscriptio tendit. Hæc regula proficiscitur à ratione naturali, propter quam non est conveniens, ut is pœnam, vel jacturam patiat, qui nullam culpam, vel negligentiam in custodia rerum suarum, jure actionem, vel vigilantiam actionis inhibente, commisit; sic Baldus in Authent. Nisi triennale; C. de bonis mater. n. junctâ gloss. V. apparuerint. Unde Sichardus in Cod. l. 3. tit. 28. de inoffic. testam. in l. i. 4. & l. 6. n. 10. fol. 178. rectè docet, quod præscriptio non currat ei, qui non est negligens: at quando quis agere non valet de jure, non est negligens; quis enim inculare eos poterit, si hoc non fecerint, quod, etsi maluerint, minimè adimplere lege obviantè valebant; ut ait Imperator in cit. l. 1. §. 2. Ne autem. Ex hoc inferit Baldus in cit. Authent. Nisi, quod, si statutum dicit, ut eis currat præscriptio; qui sua debita non exegerint intra 10. annos, ei non currat præscriptio, qui agere impeditus est; quia illa regula est naturalis; nec naturalis æquitas patitur, ut ibi sit pœna, ubi